

Suomen Lammasyhdistyksen jäsenjulkaisu www.lammasyhdistys.fi

4/2019

Lammas & vuohi

**Kerinnän
SM- ja MM-
kilpailut**

**Värillisten
rotujen
maailman-
konferenssi**

**Vuohien
ruokinta ja
lypsyhygienia**

**Päkäpää-
sukkien
neuleohje**

Villat meille – langat teille

Aidosti suomalaisesta villasta

Olemme jo 70 vuoden ajan ottaneet vastaan suomalaista villaa ja valmistaneet siitä laadukasta huovutusvillaa, hahtuvaa, hahtuvalankaa sekä karsta- ja kampalankaa. Tuo villat meille omaeräkehruuseen (väh.20kg), saat omat tuotteet meiltä sovitulla tavalla.

Kehräämön oma kirja julkaistu!

Sisältää 18 erilaista käsityöohjetta; niin suosittuja klassikkomalleja kuin ihan uusiakin malleja. Lisäksi tiiviit osiot kehräämön historiasta, lampuriyhteistyöstä sekä langan valmistusprosessista.”

Ostamme laadukasta villaa!

Olethan yhteydessä aina etukäteen villan vastaanottoon: Päivi Häkkinen p. 050 543 6533

Tehtaanmyymälä avoinna

arkisin ma-pe 8-16
Kehräämöntie 2, 51520 Hiirola (Mikkeli), p. 010 617 3030
Löydät meidät myös Facebookista ja Instagramista.

Tutustu tuotteisiin myös verkkokaupassamme! www.pirtinkehraamo.fi/verkkokauppa

TORILLA TAVATAAN!

Viime keväänä osa-aikainen käsityöläinen **Hanna Vires** (Hanna's Handmade) Kirkkonummelta soitti ja tarjosi juttua Lammas & vuohi -lehteen. Hän oli ollut Sheep & Wool -festivaaleilla USA:n Marylandissä (juttu löytyy L&V 3/2019 s. 40). Hanna kertoi mahtavasta tapahtumasta ja ihmetteli, miksei Suomessa järjestetä mitään vastaavaa. Kerroin, että meillä oli viime syksynä ensimmäistä kertaa Villaviikot, joilla periaatteessa yritettiin vähän samaa, mutta pienemmässä mittakaavassa ja useammalla paikkakunnalla samanaikaisesti. Valittelin, että Uudellemaalle ei oikein saatu järjestettyä mitään useiden päällekkäisyyksien takia, mutta tänä vuonna asia pitäisi korjata. Hanna innostui heti ja sanoi olevansa ehdottomasti mukana. Siitä se ajatus sitten lähti...

Sunnuntaina 29.9. klo 11-17 Suomen Lammasyhdistys ja Uudenmaan Lampurit järjestävät villatapahtuman Narinkkatorilla Helsingin Kampissa. Luvassa on suomalaisen villan tarina aina lampaista ja kerinnästä valmiisiin käsitöihin ja tuotteisiin. Valtaiset kiitokset **Mikko Idlaxille**, joka on pitkälti vastannut järjestelyistä, **Eliisa Kivekkäälle** ja tietysti Hannalle!

Kaikki kynnelle kykenevät, lämpimästi tervetuloa mukaan!

Marjo Simpanen

SISÄLLYS 4/2019

VAKIOPALSTAT

- 4 Pääkirjoitus
- 5 Edunvalvonta
- 6 Tuoretta satoa
- 10 Kerittyä ja karstattua: OKRAsta terveisiä
- 12 Ruokavirasto: Schmallenberg-virus
- 14 Aidan toiselta puolen
- 34 Laitumelta lautaselle: Marttojen kevennetyt karitsapihvit

Kuva: Sara Rönkä

28

Suunnitteilla on yhteinen siementilaus Ranskasta. Kuvassa oleva luppakorva on 50 % boer-vuohi-suomenvuohi

Kuva: Jan Suttle / Alamy Stock

- 16 Kerinnän MM-kisaterveiset. Kuvassa wool-handling.

Kuva: Satu Kumpulainen

- 18 Värillisten rotujen maailman-konferenssissa päästiin tutustumaan italialaiseen villantuotantoon ja villan käsittelyyn.

ARTIKKELIT

- 15 Kerinnän SM-kisat
- 16 Kerinnän MM-kisat
- 18 Värillisten rotujen maailmankonferenssi
- 21 Villan ja taljojen jalostuksesta lisäarvoa
- 24 Käsityöohje: Päkää-villasukat

VUOHIPALSTA

- 26 Vuohiprojektin loppuseminaari
- 28 Keinosiemennystilaus suunnitteilla
- 30 Lypsykuttujen ruokinta
- 32 Lypsyhygienia ja voihiippoititöt

Tilauhinta: 79 €/vuosikerta 2019 (5 numeroa), sis. SLY:n jäsenyyden

Kannattajajäsenyys: 300 €/vuosi

Lehden tilaukset ja jäsenasiat:

marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Taitto: Tipos Ab

Paino: T-Print Painotalo Oy, Hyvinkää ISSN 0785-7276

Päätoimittaja

Marjo Simpanen
puh. 044 973 7000
marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi

Toimitussihteeri

Anna Kujala
Puh. 040 520 5436
lammaslehti@gmail.com

Ilmoitusmyynti

Eila Pennanen, puh. 044 236 9902
ilmoitukset@lammasyhdistys.fi

Toimituskunta

Silja Alamikotervo
Jarmo Latvanen
Petri Leinonen
Otto Makkonen
Sarita Mikkonen
Eila Pennanen
Marjo Simpanen
Maija Suutarinen
Terhi Torikka
Kirsi Vertainen

Kansikuva

Mikko Lento

Seuraava lehti

10.12.2019

Aineistot

23.10.2019
mennessä

Kerinnän SM-tittelistä kisattiin Kannuksessa elokuussa.

Suunnittelun tärkeys korostuu kasvavilla vuohitiloilla

Suomen vuohitaloudessa on puhaltanut muutoksen tuulet viime vuosina monella saralla. Muutamat tilat ovat lopettaneet, mutta vastaavasti uusia tiloja on aloittanut entistä suuremmilla yksiköillä. Tekniikaltaan moderneja ja vuohille suunniteltuja lypsyasemiakin on joitain tullut maamme, nämä keräävät paljon arvokasta tietoa eläimistä tuotannonohjausjärjestelmien avulla. Lisäksi aperuokinta on ollut käytössä joillain tiloilla jo pitkään ja siitä on ehtinyt kertyä jo paljon kokemuksia, se on yleistymässä koko ajan lisää ja mielenkiintoa sitä kohtaan on paljon.

Mielestäni tämä kehitys kertoo, että Suomen vuohitalous ja vuohitilat pysyvät kehityksessä mukana.

Vuohien keinosiemennys tuontiroduilla on yksi suuri askel vuohitaloudessa. Sen ei ole tarkoitus syrjäyttää valtarotua, suomenvuolta, vaan tuoda lisää potentiaalia vuohitalouden kehitykseen. Suomenvuolta pitäisi pystyä jalostamaan eteenpäin tuotitrotujen rinnalla, koska siinäkin on potentiaalia korkeisiin tuotoksiin – mutta ne helmet pitäisi löytää karjoista ja jalostuspukkien valintaan pitäisi saada jotain numeraalista dataa.

On hienoa ja erityisen tärkeää suomenvuohi-populaation kannalta, että vuohimäärä on pysynyt muutoksista huolimatta samalla tasolla ja jatkaa kasvuaan. Vuohia on Suomessa nykyiselläänkin todella vähän muihin eläinlajeihin nähden ja siitä syystä pukkijlinjojen säilytys on meidän jokaisen vuohitilallisen asia. Suurta pukkijmäärää ei kukaan yksittäinen tila pysty pitämään, sen me kaikki varmasti omista kokemuksista tiedämme.

Vuohitaloudessa korostuu entisestään myös yritys- ja henkilöstöjohtaminen, kun taloudelliset paineet ajavat tehostamaan tuotantoa ja karsimaan kuluja. Lisäksi tilakokojen kasvun myötä myös työntekijät ovat usealla vuohitilalla nykyään jo arkipäivää, jolloin pitää osata myös henkilöstöjohtamisen taidot. Johtamistaidot ovat kuitenkin joka tilalla yhtä tärkeä taito. Olen huomannut että itsensä johtaminenkin on välillä todella

vaikeaa ja se on kuitenkin kaiken perusta, siksi suosittelenkin kaikkia hyödyntämään tarjolla olevia kursseja ja pienryhmiä.

Vuohitalous elinkeinoksi -hanke oli hieno asia vuohitaloudelle. Sen avulla oli mahdollista selvittää monia asioita ja oikeasti paneutua niihin, koska hanke keskittyi vain vuohiin. Lisäksi sen avulla neuvot saivat kehitettyä omia tieto-taitojaan. Yksi tärkeimmistä hankkeen hyödyistä oli, että saimme mukaan neuvon, jolla oli paljon tietoa ja taitoa lypsyilehmien ruokinnasta. Oman näkemykseni mukaan vuohi on enemmän lehmä kuin lammas, lampaan kanssa yhteistä on lähinnä koko. Se on tärkeä huomio kun vuohitiloille suunnitellaan erinäisiä palveluita.

Vuohitaloudessa mennään eteenpäin positiivisella asenteella, otetaan oppia muista ja vältetään tekemästä samoja virheitä, kehitetään toimintaa, panostetaan paljon eläinten olosuhteisiin, eikä omaa jaksamista saisi unohtaa! Astutukset ja siemennykset ovat käsillä ja niiden suunnitteluun kannattaa käyttää aikaa, ne luovat pohjan tuleville vuosille.

Nyt on hyvä hetki miettiä jalostuspukkien tarvetta tuleville vuosille. Parhaat saat kun varaat jo nyt keväällä syntyvän pukkikilin mieleisestä yhdistelmästä. Muista tarjota myös omia yhdistelmiä etukäteen varattavaksi Facebookin Pukkifoorumilla!

Hedelmällistä syksyä koko lammas- ja vuohiporukalle!

Markus Koivisto
Suomen Vuohiyhdistys ry:n sihteeri

SUOMEN VUOHIIYHDISTYS RY

Perustettu 23.04.1979
www.suomenvuohiyhdistys.fi
suomenvuohiyhdistys@gmail.com

Suomen Vuohiyhdistys toimii yhdysiteenä vuohenkasvattajien välillä. Lisäksi sen tehtävänä on edistää vuohitaloutta ja jalostusta sekä vuohien ja vuohitaloustuotteiden käyttöä ja tunnettua. Yhdistyksen jäseneksi ovat tervetulleita kaikki vuohenkasvattajat sekä vuohista ja vuohitaloustuotteista kiinnostuneet harrastajat ja ammattilaiset.

HALLITUS

Puheenjohtaja **Jonna Ukkola**, Loppi,
040 757 3757, jonna.ukkola@outlook.com
Varapuheenjohtaja **Riitta Saloniemi**, Laitila,
040 557 3544, rj.saloniemi@lailanet.fi
Sihteeri ja rahastonhoitaja
Markus Koivisto, Kihniö
050 463 5354, koiviston.tila@hotmail.com
Muut hallituksen jäsenet:
Erkki Väisänen, Keikyä, MTK:n edustaja
0400 772 027, ervaian@gmail.com
Miina Huittinen, Punkalaidun
050 554 1110, miina_huittinen.yahoo.co.uk
Milla Alanco-Ollqvist, Pro Agria Etelä-Pohjanmaa, 040 706 0558,
milla.alanco-ollqvist@proagria.fi
Marko Pentinmäki, Jalasjärvi
050 582 8805, marko.pentinmaki@nic.fi
Elisa Ahtiainen
Varajäsenet: **Carin Grotenfelt**, **Julia Puisto**

JÄSENMAKSU VUODELLE 2019

1. Jäsenmaksu 35 euroa/vuosi. Sisältää kaksi Lammas & vuohi -lehden vuohi-teemanumeroa ja pääsyn Facebookin jäsenisivuille.
2. Jäsenmaksu 20 euroa/vuosi. Sisältää pääsyn Facebookin jäsenisivuille.
3. Mikäli haluat päivittää jäsenmaksusi 20 eurosta lehden sisältävään vaihto-ehtoon, maksa Vuohiyhdistyksen tilille 15 euroa.

Tilinumero FI77 5144 0820 0108 70
Laittaa viestikenttään:
"jäsenmaksu 2019 ja omat tietosi"
(nimi, osoite, s.posti, puhno)
Muista laittaa sähköpostia jäsenihteerille jossa ilmoitat jäsenyytesi ja omat tietosi;
koiviston.tila@hotmail.com

MTK ja COPA

Hei vaan. Tämä juttu kertoo MTK:n toiminnasta vähän erilaisesta näkökulmasta.

Copa on Euroopan laajuinen maanviljelijöiden etujärjestö, johon MTK:kin kuuluu. Copa toimii kiinteässä yhteistyössä COSECAN kanssa, joka on maatalousalalla toimivien osuuskuntien Euroopan laajuinen yhteistyöjärjestö.

Näillä järjestöillä on toimitilat Brysselissä samassa rakennuksessa, jossa MTK:nkin toimisto on, joten yhteistyö on tiivistä. Pari kertaa vuodessa on komission lammasyörymisen kokous, ja sitä edeltävänä päivänä valmistelevalle kokoukselle Copan tiloissa. Olen käynyt MTK:n edustajana näissä kokouksissa muutaman vuoden ajan. Tapana on se, että jos saamme kutsun osallistumaan komission kokoukseen, johon kutsutaan noin 9–10 maan edustajat niin silloin osallistutaan, koska komissio maksaa matkat ja majoitukset.

Brysselin kotieläinasiain miehet ovat toimineet niin ansiokkaasti, että lähes joka kerta kutsu on tullut, vaikka Suomi ei ole merkittävämpien lammasmaiden joukossa.

Siellä olemme päässeet vaikuttamaan EU:n päätöksentekoon ja meitä on kuultu petoasioissa, joissa Suomessa hankaludet ovat alkaneet ennen kuin monessa muussa maassa.

Valitettavasti tärkeimpään asiaan, eli lihan hintaan ei tuolta käsin voi vaikuttaa, mutta esimerkiksi Uudesta Seelannista tulevaan tuontipaineeseen ja Brexitin vaikutuksiin voi.

Luottamusta on tullut myös laajemmin. Olen ollut Copan edustajana kuuden EU-maan ja Turkin muodostaman SheepNet-projektin ohjausryhmässä. Tämän projektin tarkoitus on välittää tietoa lammasteuvonnan, lammastalouden tutkimuksen ja lampaankasvatustajien välillä. Toiminta on ollut hyvin käytännön läheistä. Viime viikon seminaarissa Ranskassa kuulumme muun muassa miten loislääkitystä lampailla voidaan vähentää valitsemalla laidunkasveja tanniinisiksi, siis flavonoideja sisältäviä kasveja. Siellä kokeessa oli käytetty seosta jossa oli apiloja, sikuria ja ratamokasveja. Tätä laidunta vuoroteltiin perinteisen laitumen kanssa 10 päivän jaksoissa.

Päiväkasvit olivat parempia kuin vertailuryhmässä, noin 10%. Käykää katsomassa Sheepnet.network sivuja, sieltä löytyy vinkkejä.

Lämmintä syksyä toivottaen

Tapio Rintala

HALLITUKSEN MÄREPALAT

ajankohtaisia puheenaiheita

- ✓ **Villaviikkoja** on valmisteltu; Helsingin tapahtuman hoitavat Uudenmaan lampurit, muuten pyritään aktivoimaan paikallisia lammaskerhoja.
- ✓ **Lammatsuokapäivää** suunnitellaan marraskuun lopulle; pyritään yhteistyöhön Marttojen kanssa.
- ✓ **Markkinointiprojekti** käynnistetään yhdistyksen omana, koetetaan saada yhteistyökumppaneita ja rahoitusta ulkoa, mutta aloitusta ei enää lykätä.
- ✓ **Seuraavan maatalouspolitiikan ohjelmakauden** valmistelutyö työllistää yllättävästi.
- ✓ **Marraskuun syyskokouksesta** rakennetaan keskustelevalle; vähemmän puheita, enemmän ryhmätöitä ja keskustelua.

KOONNUT **Petri Leinonen**

SUOMEN LAMMASYHDISTYS R.Y. HALLITUS 2019

Petri Leinonen, puheenjohtaja, Tornio, petri.leinonen@elomestari.fi

Jarmo Latvanen, Akaa, jarmo.latvanen@pp.inet.fi, varajäsen: **Juha Tähkämaa**, Piikkiö, juha.tahkamaa@gmail.com

Mikko Idlax, Loviisa, idlaxgard@gmail.com, varajäsen: **Maaret Berg-Tynkkynen**, Parikkala, suurtupa@gmail.com

Sirpa Tyrväinen, Kangasniemi, tyrvainen.sirpa@gmail.com, varajäsen: **Hannele Ulvo**, Veikars, hannele.ulvo@gmail.com

Annaelina Kotilainen, Lapinlahti, elliskotilainen@gmail.com, varajäsen: **Simo Havia**, Savonlinna, simo.havia@jarvenpaantila.fi

Timo Heikkilä, Pattijoki, heikkila.timo@kotinet.com, varajäsen: **Hannu Iso-Junno**, Pulkila, hannuisojunno@gmail.com

Kirsi Ylipiessa, Tornio, kirsi.ylipiessa@gmail.com, varajäsen: **Anne Jurva**, Tervola, anne.jurva@gmail.com

Yhdistys rekisteröity 27.12.1988.

NORJASSA

MAEDI-VISNA

Keski-Norjassa on todettu Maedi-visnaa kolmella lammastilalla. Lehden mennessä painoon 30 tilaa ovat viranomaisen seurannassa, näiltä tiloilta ei saa myydä tai siirtää eläimiä tilan ulkopuolelle. Epidemian todellinen laajuus selviää syksyn aikana, kun vuoristotilatilla kesän olleet lampaat saadaan testattua.

Ensimmäinen tapaus todettiin teurastamon rutiinikokeissa osana terveystalvontaohjelmalla, toiset kaksi kontaktitiloilla. Kahdella tilalla todettiin vain yksi sairastunut eläin. Yhdellä tilalla todettiin 40 tapusta, minkä takia viranomaisen Mattillsynet päätti että koko noin 250 eläimen katras lopetetaan, kirjoittaa Trønder-Avisa -lehti.

Maedi-visnaa esiintyy maailmanlaajuisesti. Suomessa Maedi-visnaa on todettu joitakin tapauksia, viimeksi vuonna 2006. Norjassa edellinen epidemia oli 2010-luvun alussa. Ruotsissa Gotlannilla jouduttiin lopettamaan 500 lampaan katras vuonna 2007 taudin takia.

Maedi (asteittain etenevä keuhkotulehdus) ja visna (asteittain etenevä aivokalvon tulehdus) ovat saman lentiviruksen aiheuttaman tartunnan erilaisia ilmenemismuotoja. Sairauden oireet ilmenevät vain aikuisissa lampaissa. Ruokaviraston mukaan tärkein leviämiskein on karitsan infektoituminen sen juodessa tartuntaa kantavan emän ternimaitoa. Tauti tarttuu myös hengitysteiden välityksellä lähikontaktissa olevien eläinten kesken. Myös emän verestä saastuneet jälkeiset voivat levittää tartuntaa. Virusta voi olla myös pässin spermassa. Kerran sairastuttuaan eläin jää taudin kantajaksi ja levittää tautia katraassa koko elinikäänsä.

Taudin on todistettu tarttuneen sekä lampaasta vuoheen että vuoheesta lampaaseen. Muihin eläinlajeihin tai ihmiseen tauti ei tartu.

Maedi-visnaan ei ole rokotetta tai parannuskeinoja ja se johtaa eläimen kuolemaan.

MAEDI-VISNA-EPIDEMI I NORGE

1 juli konstaterades maedi-visna på två fårgårdar i Trøndelag i mellersta Norge. Ett ytterligare smittfall på en fårgård i regionen konstaterades i slutet av augusti. I skrivande stund är sammanlagt trettio kontaktgårdar ålagda med restriktioner, vilket innebär att dessa gårdar inte får sälja eller flytta djur ur besättningen. Epidemins verkliga omfattning klarnar senare i höst, när fåren är hämtade från fjällbetena och har kontrollerats av myndigheterna.

Det första fallet upptäcktes i samband med rutinproven på ett slakteri som en del av övervakningsprogrammet för sjukdomen, de två andra på kontaktgårdar. På en av gårdarna var fyrtio djur smittade och myndigheten Mattillsynet beslöt att hela besättningen på cirka 250 ska avlivas. På de två andra gårdarna konstaterades bara ett smittfall, enligt tidningen Trønder-Avisa.

Maedi-visna förekommer globalt i fårländer. I Norge skedde det förra utbrottet i början av 2010-talet. Även Sverige har haft sjukdomsfall. 2007 drabbades en stor besättning på Gotland av sjukdomen och 500 får nödslaktades.

Maedi (gradvis fortskridande lunginflammation) och visna (gradvis fortskridande hjärnhinneinflammation) är olika uttrycksformer av smitta som orsakas av samma lentivirus. Maedi betyder andnöd på isländska och visna hopskrumpning, borttynande. Detta är de typiska symptomen för maedi-visna och de uppträder endast hos vuxna får, meddelar Livsmedelsverket.

Symptomen kan vara svåra att upptäcka. Ibland kan det enda symptomet i en besättning vara att några äldre tackor magrar. Andra symptom kan vara andnöd vid ansträngning, ledinflammation samt vinglighet. Även om infekterade djur inte visar kliniska symtom kan de som kroniska bärare utsöndra och överföra virus.

Viruset sprids via kontakter från smittat får till friskt får, direkt till avkomman eller via smittad råmjölk. Viruset kan även finnas i sperma hos smittade baggar. Sjukdomen smittar både från får till get och från get till får. Andra djurarter eller människor smittas inte. Det finns inga botemedel. Smittan är permanent och leder till att djuret dör.

COMBI -KORVAMERKIT UUDISTUNEET

Stallmästaren, joka on ainoa Suomessa lampaiden ja vuohien korvamerkkejä myyvä yhtiö, on uudistanut korvamerkkimallistoaan. Aiemmin myydyn Combi 2000 -merkistön tilalle on tullut uudempi Combi 3000. Uusi merkki on hieman isompi kuin vanha ja sen lukkojärjestelmää on uusittu. Uusia merkkejä saa myös laajemmalla värivalikoimalla kuin vanhoja.

Pihdit, joilla uusia korvamerkkejä voi kiinnittää, ovat hieman erilaiset kuin aiemmin. Jos käytössäsi on kymmenen vuotta vanhemmat pihdit, joudut hankkimaan uudet.

Pihdit, jotka Stallmästarenin mukaan sopivat uuteen Combi 3000 -merkkisaraan ovat mustat Combi Junior -pihdit,

jotka ovat tältä vuosikymmeneltä tai toisen valmistajan pihtimalli, Allflex Total Tagger, punainen.

Lain mukaan lampaiden ja vuohien merkintävelvollisuuden täyttävät vain Ruokaviraston hyväksymät korvamerkkityypit. Tällä hetkellä hyväksyntää ei ole hakenut mikään muu yritys kuin Stallmästaren.

Uudistuneet merkit tilattavissa muiden merkkien tapaan lammas- ja vuohirekisterien käyttösovelluksissa ja rekistereiden asiakaspalvelun kautta. Uusia kiinnityspihtejä saa tilattua suoraan Stallmästarenilta tai muista tarvikeläilijöistä.

Lähde: Ruokavirasto

ON VILLAVIIKON AIKA!

[WWW.LAMMASYHDISTYS.FI/
VILLAVIIKKOJEN-TAPAHTUMAT-28-9-6-10-2019/](http://WWW.LAMMASYHDISTYS.FI/VILLAVIIKKOJEN-TAPAHTUMAT-28-9-6-10-2019/)

Villaviikko pidetään tänä vuonna 28.9.–6.10. Viikon tarkoituksena on nostaa suomalaisen villan tunnettavuutta ja arvostusta kuluttajien keskuudessa. Reilun viikon aikana järjestetään useita tapahtumia ja tempauksia ympäri Suomen. Kaikki SLY:lle ilmoitettu Villaviikon tapahtumat on koottu maakunnittain osoitteeseen: www.lammasyhdistys.fi/villaviikkojen-tapahtumat-28-9-6-10-2019/

SLY itse soluttautuu kuluttajien keskuuteen ja järjestää Uudenmaan Lampureiden kanssa villatapahtuman Helsingin Narinkkatorilla sunnuntaina 29.9.2019. Tapahtumaan ovat kaupunkilaisten ohella tervetulleita myös lampurit sekä muut kotimaisen villan kanssa toimivat kautta maan!

Lammasyhdistys on lisäksi painattanut ns. Villakortteja ja toimittanut niitä jokaiselle lammaskerholle jaettavaksi

TEMAVECKA OM ULL 28.9–6.10

Ullveckans mål är att lyfta fram och främja uppskattningen av inhemsk fårull. Under en dryg vecka, 28.9–6.10, ordnas olika ullrelaterade evenemang runtom i landet. Info om alla evenemang finns på Finlands Fåröförenings webbsida.

Fåröföreningen har bokat en del av Narinkens torg i Kampen, Helsingfors, söndagen 29.9.2019. Förutom stadsbor är alla fårproducenter och ullintresserade varmt välkomna till ullevenemanget!

Föreningen har också tryckt upp kort och roll-upar med ullfakta på både finska och svenska. Korten har delats ut till de lokala fåröreningarna och finns också som e-versioner på webben.

Roll-upen kan beställas av föreningar, gårdar och företag via Fåröföreningen till självkostnadspriset 59 euro + moms. Föreningen beställer roll-upar utifrån antalet bindande beställningar som kommit till marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi.

tapahtumissa yms. Villakortista on tehty myös netissä jaettava versio sekä painatettu roll-up.

Lammaskerhot/tilat/yritykset voivat halutessaan ostaa roll-upin myös omaan käyttöönsä omakustannehintaan 59 euroa + alv + toimitus. SLY tilaa roll-upeja sen mukaan, kuinka monta sitovaa tilausta on saatu. Tiedustelut ja tilaukset: marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi.

AMERIKKALAISIA SUOMENLAMPAANJALOSTAJIA VARSINAIS-SUOMESSA

Cara Leigh ja Sten Wilson Newyorkista tutustuivat kesäkuussa Mirkku Sipilän johdolla Sipilän tilaan Liedossa, Kirsi Anderssonin tilaan Nauvossa ja Stentorpin tilaan Paraisilla, jossa he myös yöpyivät. Heitä kiinnostivat tiloilla erityisesti suomenlampaat sekä niiden villoista tehdyt käsityöt. Vieraat olivat hyvin vaikuttuneita näkemästään. Sperman vienti USA:han ei tällä hetkellä ilmeisesti onnistu Schmallenberg-virusriskin takia, mutta he elivät toivossa, että se voisi avautua taas.

Stentorpin villa-arvostelimme yhdes-
sä joitakin karitsoita noudattaen Fine Finnwool -villa-arvosteluperiaatetta, joka

kiinnosti heitä kovasti. He aikovat soveltaa sitä omaan katraaseensa. He ovat 12 vuoden ajan kasvattaneet Point of View Farm -tilallaan NewYorkin Stanfordvillessä sekä värillisiä että valkoisia suomenlampaista ja osallistuneet aktiivisesti rodun jalostustyöhön. Lisätietoja heidän tilastaa löytyy osoitteesta Finnsheep.net. He ostivat Stentorpin tuotteita esittääkseen niitä lokakuussa järjestettävillä ”2019 New York Sheep and Wool” -festivaaleilla jossa Finnsheep on tänä vuonna teemana. Stenillä on sukujuuret Suomessa, joten he jatkoivat Stentorpin Saloon sukujuhliin.

Paimennuksen EM toi suomalaismenestystä

Continentalit eli Manner-Euroopan EM-kilpailut järjestettiin tänä vuonna 22.–25.8.2019 Wittbekissä Pohjois-Saksassa esimerkillisellä tarkkuudella ja selkeydellä.

Järjestävä organisaatio onnistui loistavasti niin kilpailupaikan kuin lampaidenkin osilta. Tasalaatuiset ja sopivasti haastavat lampaat erottelivat jyvät akanoista ja kiinnostavan kilpailua pystyi seuraamaan niin paikan päältä kuin LIVE streamin kautta kotisohvalta.

Kolmen päivän aikana karsittiin sunnuntain finaaliin jokaisen päivän kuusi parasta koirakkoa. Finaalissa kilpaili siten 18 koirakkoa.

Karsintapäivien rata on tavallista kolmosluokan (Open) rataa vaativampi ja pidempi. Finaalissa tuplahaku ja iso jako testaavat koirien ja ohjaajien henkistä ja fyysistä kanttia (finaaliradalle oli annettu ½ tuntia aikaa) ja parhaista parhaimmat nousivat palkintopallille Pohjois-Saksan hämärtyvässä illassa.

Suomesta kilpailuun osallistui 8 koirakkoa. Maajoukkue uusi viime vuotisen huippuonnistumisensa. Peräti kolme koiraa nousivat hienosti finaaliin: **Anja Lehtiö Kemi Rhemy** ja **BB Coelin** sekä **Michaela Wikberg Borderliz Sunen** kanssa.

Kilpailun tuomitsee kaksi pitkän linjan kokenutta britti-tuomaria **Aidan Gallagher** P-Irlannista ja **Johnny Robinson** Skotlannista, joiden antamat pisteet laskettiin aina kilpailija-kohtaisesti yhteen.

Nettisivuilla julkaistiin tulokset www.continental2019.de

Näihin EM-kilpailuihin osallistui ennätysmäärä maita ja kilpailijoita. Ensi vuonna kisat käydään Sveitsissä poikkeuksellisesti lokakuun alussa. Paimennuksen EM-kilpailut on järjestetty vuosittain 1985 lähtien ja jokainen jäsenmaa järjestänyt kisat vuorollaan. Suomessa EM-kilpailut pidettiin vuonna 2016 Juvalla.

Anja Lehtiö ja Kemi Rhemy finaalissa.

Suomen maajoukkue kisapaikalla.

Kuva: Päivi Sumulehto

Suomen EM-maajoukkue 2019

1. Anja Lehtiö ja BB Coel, Lieto, kapteeni
2. Jonna Paasila ja Borderliz Magdalena, Vantaa
3. Kari Kotikoski ja Sammy, Somero
4. Anja Lehtiö ja Kemi Rhemy, Lieto
5. Michaela Wikberg ja Borderliz Sune, Korsnäs
6. Leena Jussila ja Valmis Mulder, Loviisa
7. Michaela Wikberg ja CMM's Börje, Korsnäs
8. Elisa Kotikoski ja Bell, Somero

Loppusijoitukset finaalissa

1.	Serge van der Zweep / Mac	NL	293
2.	Luca Fini / Conri	IT	286
3.	Serge van der Zweep / L. Jenny	NL	270
4.	Ann Blomqvist / P. Moss	SE	268
5.	Jo Agnar Hansen / Jan	NO	251
6.	Hendrik Kienker / Win	DE	240
7.	Susanne Lejuez / Eryn	NL	237
8.	Torbjörn Jaran Knive / Gin	NO	234
9.	Sven Seiberg / Tess	DK	226
10.	Anja Lehtiö / Kemi Rhemy	FI	222
11.	Michaela Wikberg / B. Sune	FI	201
12.	Johann Beeli / G. Becco	CH	196
13.	Eliane Verboven / Mona	BE	156
14.	Oscar Murguia / M. Yeick	ES	150
15.	Eliane Verboven / May Ellis	BE	131
16.	Frauke Sprengler / K. Ace	DE	123
17.	Tomasz Novakowski / Gem	PL	disk
18.	Anja Lehtiö / BB Coel	FI	disk

LAMMAS-MIRA

- Orgaanista seleeniä sisältävä kupariton kivennäisrehu lampailla
- UUTUUS! Saatavana erillisestä tilauksesta lisätyllä kuparilla suomenlampailla!

Lisäksi valikoimastamme monipuolinen valikoima nuolukiviä ja lampailla soveltuvia täydennysrehuja

www.vilomix.fi/edustajat

Vilomix Finland Oy
puh. 010 402 7700
www.vilomix.fi

Vilomix

*Parempaa
lampaillesi*

Kotimaista Startti –maitojuomaa karitsan on turvallista imeä

Startti-maitojuoma on korkealaatuinen suomalaisesta maitoraaka-aineesta valmistettu kotimainen juomarehu.

Toimii hienosti:

- Kotimaisesta maidosta valmistettu
- Erinomainen liukenevuus
- Hyvä saatavuus kautta maan

Käyttö: Sekoita noin 1 dl (58 g) Startti-jauhetta 2 desilitraan +40 asteista vettä ja käytä tarpeen mukaan, esimerkiksi:

Karitsan ikä/vrk	Kerta-annos dl juomaa	juottokertoja päivässä
1	0,5-1,0	5-6
2-7	1,0-2,0	4-5
8-14	3,0-4,0	3-4
15-28	4,0-6,0	3
29-42	5,0-6,0	2

Hyvä saatavuus:

Startti-maitojuomaa on saatavana lampaan kasvattajille meijereiden myymälöistä sekä Lantmännen Agron kaupoista.

**Uusi Startti-maitojuoma
– parasta alkuruokintaan**

www.valio.fi/startti

Terveisiä OKRAsta!

TEKSTI JA KUVAT: Terhi Torikka

OKRAN TUNNELMAT: "SUOMALAISTA VILLAA ARVOSTETAAN"

Kurikkalainen Kaitamäen tila esitteli lammastaloutta ja laumanvartijakoiria koko OKRA-maatalousnäyttely ajan heinäkuussa. Espanjanmastiffit ja niiden vartioimat lampaat sekä kerintänäytökset vetivät osastolle väkeä jatkuvasti.

– Lammas on niin symppis, se vetää puoleensa harrastajien ja ammattilaisten lisäksi paljon muitakin, Sanni Kaitamäki totesi.

Hän ilahtui siitä, miten paljon oman tilan villalanka ja taljat kiinnostivat kävijöitä.

– Lankaa on myyty tasaisesti, ja taljojakin.

Lankojen kohdalla moni kysyy, onko villalankaan lisätty nylonia, vai onko se täyttä villaa. Taljoissa kiinnostaa, missä muokkaus on tehty.

– Puhdas suomalainen villa on nyt arvossaan.

EDUNVALVONTAA

Sanni ja Aki Kaitamäki iloitsivat näyttelyvieraiden kiinnostuksesta villaan.

Vuohiosastolla näyttelyvieraita lähestyttiin muun muassa juustoilla, saippuoilla ja vuohilla kuvitetuilla tuotteilla. Lauantaina paikalla olivat Jonna Ukkola (oik.) ja Sara Rönkä.

Suomen Lammasyhdistyksen osastolla Okrassa vaikuttivat lauantaina Anne Linnainmaa (vas.), Ellis Kotilainen ja Hannele Ulvo. Esillä oli muun muassa lehtiä.

RETRONIKILLE LAMPURIT OVAT TÄRKEIN ASIAKASRYHMÄ

Retronkin Reino ja Raija Louko esittelivät Okrassa uutta ruokintapöytäratkaisua, joka on suunniteltu ensisijaisesti lampaille, mutta muokattavissa myös vasikoille.

– Tämä laajentaa ruokintapöytien tarjontaa, että mukaan saadaan myös kotimainen tuote, sanoo Reino Louko.

Tuotteessa on kiinnitetty erityistä huomiota hygieniaan. Putkien päät ovat kourun sisällä, jolloin niihin ei pääse jäämään rehua, joka myöhemmin voisi pilaantuneena tippua muun rehun sekaan.

Seosrehun jakoa varten aitaan voi laittaa myös ylälaidan. Tarvittaessa aita voi korottaa laittamalla sen alle lankkuja. Näin voi estää pikkukaritojen tuloa ruokintapöydälle.

Uusi ratkaisu on jo asennettu muutama lampolaan, mutta OKRA oli sen julkisen ensiesiintyminen.

– Mielessä tämä on muhinut jo monta vuotta, mutta nyt se oli valmis tuotantoon, Reino Louko kertoi.

Paaliruokintaa suosiviakaan tiloja ei ole silti unohdettu, Retronikilta löytyy edelleen ratkaisuja myös siihen vaihtoehtoon.

Yhdeksi Retronikin suosikeista on noussut Heinäri, aitaan kiinnitettävä heinähäkki. Sen jämäkkyyden salaisuus on umpinaiset päädyt. Pystyuiikkojen ansiosta heinä valuu hyvin alaspäin, mutta lampaat eivät hypi häkkiä vasten.

Louko kehittää Retronkin tuotteet itse Seinäjoen Ylistarossa ja ne valmistetaan alihankkijalla vain muutaman kymmenen kilometrin päässä. Yhtiö on valmistanut lammaskalusteita jo vuodesta 1996 ja sarjavalmistuksessa on yli 50 tuotetta.

– Suurin asiakaskunta ovat lammastilat, seuraavana tulevat vuohitilat ja siten vasikkakasvatamot.

OKRA on ollut yritykselle tärkeä myyntipaikka jo kauan.

– Täällä tuotteita saa koplata, emme halua olla vain netissä.

Lammas- ja vuohikerhot

1. Etelä-Pohjanmaan Lammaskerho r.y.,
siht. ja rahastonhoitaja, Sanni Kaitamäki,
p. 040 717 7116, sanni.kaitamaki@gmail.com

2. Keski-Pohjanmaan Lammaskerho,
siht. Leila Niemelä, Niemeläntie 41,
68230 Lohtaja, p. 040 570 1599

3. Keski-Suomen Lampurit,
pj. Mari Seppälä, Tarvajärventie 253,
42100 Jämsä, p. 040 824 1518,
mari.seppala@hotmail.com

4. Kymenlaakson Lampurit,
www.facebook.com/Kymenlaaksonlampuritry,
pj. Maija Knuuttila, Ahviontie 260, 46960
Muhniemi, p. 040 575 8848,
maija-knuuttila@outlook.com.

Siht. Marja Jalo, marja.jalo@proagria.fi,
p. 040 572 8387

5. Lapin Lampurit r.y.,
siht. Petri Leinonen, Mäkkikierintie 9,
95520 Tornio, p. 040 581 8477,
petri.leinonen@elomestari.fi

6. Pirkanmaan Lammaskerho,
pj. Ira Hellsten, ira.hellsten@kurjentila.fi,
p. 041 528 9672

7. Pohjois-Pohjanmaan Lammaskerho,
siht. Risto Hänninen, Rautionmäentie 56
92220 Piehinki, p. 040 558 5421

8. Pohjois-Karjalan Lampurit,
siht. Eila Pennanen, p. 050 361 4144
pk.lampurit@gmail.com,
www.pohjoiskarjalanlampurit.blogspot.fi,
www.facebook.com/PohjoisKarjalanLampurit

9. Pohjois-Savon Lammaskerho/LF-team,
siht. Niina Lohva, Kulvemäentie 164,
74230 Salahmi, niina.lohva@kiuruvesi.fi

10. Satakunnan Lammaskerho,
siht. Hanna-Leena Juhola, Taipaleentie 73,
27150 Eurajoki, p. 044 3124 272,
http://satakunnanlammaskerho.blogspot.com/,
https://fi-fi.facebook.com/SatakunnanLammaskerhoRy/

11. Suur-Savon Lampurit r.y.,
pj. Kirsi Vertainen, Levänomaisentie 648,
51820 Hatsola, p. 040 590 6959

**12. Uudenmaan Lampurit r.y. –
Nylands Fårfarmare r.f.**,
siht. Mikko Idlax, idlaxgard@gmail.com

13. Varsinais-Suomen Lammaskerho,
siht. Terhi Oinonen, Hanhijoentie 6,
21540 Preitilä, p. 0400 881 956,
terhi.oinonen@kolumbus.fi

14. Ålands Fåravelsförening r.f.,
ordf. Mia Söderdahl, c/o Babbie Söderdahl,
Sjöghagavägen 71, 22 150 Jomala,
alandsfaravel@gmail.com

15. Österbottens svenska fårörening r.f.,
ordf. Josefin Norrback,
josefinnorrback@hotmail.com,
sek. Daniel Englund,
daniel.englund95@gmail.com

16. Suomen Vuohiyhdistys r.y.,
pj. Jonna Ukkola, Loppi, p. 040 757 3757,
jonna.ukkola@outlook.com,
siht. Markus Koivisto, Kihniö, p. 050 463 5354,
koiviston.tila@hotmail.com

Vuoden 2018 seurannassa tutkittiin Schmallenberg-virustartuntaa

Ruokaviraston (entinen Evira) eläintautien seurantaohjelmista on kirjoitettu Lammaskuori -lehden numeroissa 5/2018 (Yleistä seurantaohjelmista ja Maedi-Visna) ja 1/2019 (Bruselloosi). Vuoden 2018 näytteistä tutkittiin myös Schmallenberg-viruksen vasta-aineet ja Q-kuume-vasta-aineet. Q-kuumeseurannan tuloksista on kerrottu numerossa 3/2019.

Laura London ja Teija Kokkonen
Eläintautitutkimus, Ruokavirasto

Sikiöiden kehityshäiriöitä aiheuttava Schmallenberg-virus levisi Suomeen kesällä 2012.

Syksyllä 2011 Saksasta löydetty Euroopassa aiemmin tuntematon Schmallenberg-virus (SBV) levisi Suomeen kesällä 2012. SBV on polttiaisten levittämä märehäiriöiden virus, joka ei tartu ihmiseen. Mikäli tiine eläin saa tartunnan sikiön virukselle herkkänä aikana (lampailla ja vuohilla 30.–70. tiineysvuorokausi), voi siitä seurata sikiön epämuodostuminen. Ensimmäiset epämuodostuneet karitsat, joilla todettiin virus, syntyivät joulukuussa 2012 ja ensimmäinen epämuodostunut vasikka helmikuussa 2013. Vuoden 2013 aikana luomisen syyn selvityksiin lähetetyissä vasikoissa todettiin Schmallenberg-virus 19 tilalla ja karitsoissa 8 tilalla.

Sikiöille luuston, lihaksiston ja keskushermoston kehityshäiriöitä

Maaliskuun 2012 ja toukokuun 2013 välisenä aikana Eivirassa tutkittiin tehostetusti Schmallenberg-viruksen esiintymistä Suomessa.

Patologisiin tutkimuksiin lähetettiin 238 sikiönäytettä lampaista ja 13 vuohista 96 tilalta. Schmallenberg-virustartunta todettiin 14 lammaskuorista. Sikiöt olivat pääsääntöisesti täysiaikaisia ja 13 sikiöllä oli Schmallenberg-virustartunnalle tyypillisiä kehityshäiriöitä (koukkuun tai suoraksi jäykistyneet jalat, selkärangan mutka, lyhyt alaleuka, lihassurkastuma, aivojen epämuodostuma ja /tai selkäytimen vajaakehitys). Lisäksi yksi vastasyntynyt karitsa oli lopetettu hermosto-oireiden takia ja sillä todettiin virustartunnalle tyypillinen aivotulehdus, jossa todettiin SBV.

Vuohinäytteissä ei todettu Schmallenberg-virustartuntaa.

Schmallenberg-viruksen aiheuttamia kehityshäiriöitä karitsoilla vuodelta 2013.

Kaikki todetut tapaukset ajoittuivat joulukuun 2012 ja maaliskuun 2013 väliselle ajalle.

Schmallenberg-virus kiersi Suomessa kesällä 2018

Schmallenberg-viruksen aiheuttamia luomisia ei todettu Suomessa lainkaan vuosien 2014–2018 aikana ja 2014–2017 vasta-aineita todettiin vain ennen vuotta 2014 syntyneissä naudoissa.

Vuoden 2018 tautiseurantaanäytteistä selvitettiin SBV-vasta-aineiden esiintyvyys. Kaikkiaan tutkittiin 871 kpl teurastamoilla otettua lampaiden verinäytettä. Alkuvuodesta otetuissa näytteissä todettiin vasta-aineita muutamalla Länsi-Suomesta peräisin olevalla eläimellä. Loppuvuotta kohti vasta-ainepositiivisten eläinten määrä kasvoi ja eläimet olivat lähtöisin eri puolilta Suomea pohjoista lukuun ottamatta. Selvityksen perusteella SBV on kiertänyt Suomessa vuonna 2018. Tätä kirjoitettaessa (heinäkuu 2019) ei lampailla eikä vuohilla ole todettu Ruokavirastoon lä-

hetetyissä näytteissä SBV:n aiheuttamia luomisia tai sikiöiden epämuodostumia vuoden 2013 jälkeen. Maaliskuussa 2019 todettiin yhdellä vasikalla SBV-tartunnan aiheuttamia kehityshäiriöitä.

Jos tilalla luomiset tai kuolleet syntymiset lisääntyvät, syy tulee aina selvittää. Pienten märehäiriöiden patologisanatomisia tutkimuksia lisätutkimuksineen tehdään Ruokavirastossa Helsingissä, Kuopiossa, Oulussa ja Seinäjoella. Lisäksi luoneiden emien verinäytteille on tutkimuspaketti, joka sisältää brusella-, Q-kuume ja Chlamydia-vasta-ainetutkimuksen sekä pyynnöstä myös BVD/border disease-, sinikielitauti- ja Schmallenberg-virusvasta-ainetutkimuksen. Vasta-ainetutkimukset tehdään Helsingissä.

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Rehuerien ja ruokinnan vaihtuessa RATKAISU ON monipuolinen

Rumelan®

Metioniini, koboltti ja hiiva auttavat syömättömyyteen.
Vahva puskurijauhe pitää pötsin pH:n kunnossa (ripuli, ummetus).
Lisäksi Rumelan sisältää runsaasti magnesiumia.
Saatavilla maatalouskaupoista.

Pakkauskoot:

1 kg

5 kg

Pidä aina varalla Rumelania!

Pharmaxim

toimisto@pharmaxim.com

02 2437 600

Aidan toiselta puolen – lammasaiheisia kuulumisia maailmalta

KOONNUT Silja Alamikkotervo

Palstalle kootaan lammas- ja vuohiaiheisia uutisia ja kuulumisia ulkomaisista lähteistä.

LAMPAIDEN MUKAUTUMINEN MERILEVÄN SYÖMISEEN MAHDOLLISTI ASUTUKSEN ORKNEYSAARILLA

Kautta aikain kotieläinten kasvatuksesta on tullut mahdollista myös haasteellisissa olosuhteissa, kunhan eläimet ovat onnistuneet mukautumaan uuteen ruokavalioon. Pariisilainen tutkijaryhmä onnistui selvittämään, että Orkneysaarten uudisasukkaat olisivat 3500 eaa. kuolleet nopeasti nälkään, elleivät heidän mukanaan tuomansa lampaat olisi tottuneet niin nopeasti syömään saarilta löytyvää merilevää.

Tuulenpieksemät ja kylmät Orkneysaaret sijaitsevat 290 kilometriä pohjoiseen Skotlannin pohjoisimmasta kärkeä. Lyhyet kesät, pitkät talvet, niukka lumimäärä, alhainen lämpötila ja runsaat tuulet ovat muovanneet saaren kasvustosta matalan ja niukasti tuottavan. Kotieläimille riitti kasvillisuutta syötäväksi vain muutamina lämpiminä kuukausina, minkä takia lampaat alkoivat lähes heti saarille tultuaan syömään paljon merilevää. Tutkijaryhmä tuli tähän johtopäätökseen mitattuaan Skara Braen kivikautisesta kylästä löytyneiden lampaiden luurankojen hampaiden pysyvän hiilen isotoopin määriä. Tuloksien perusteella lampaiden ruokavaliossa huomattiin olleen vuodenaikojen välistä vaihtelua, mutta löydetty isotooppimäärät korreloivat hyvin merilevän kanssa. Tämän perusteella lampaat alkoivat syödä merilevää hyvin pian saarille saapumisen jälkeen, ja 2500 eaa. siitä oli tullut jo täysin normaali osa niiden ruokavaliota. Tutkijat eivät kuitenkaan osaa sanoa päätyikö merilevä lampaiden ruokavalioon siksi, että lampaat itse alkoivat syödä sitä vai kuljettivatko paimenet lampaita rannikkoalueille syömään.

Cosmos 08/2019

BRITANNIAN SOPIMUKSETON ERO EU:STA VOI JOHTAA MILJOONIEN KARITSOIDEN TEURASTAMISEEN

Lähes 94 prosenttia Iso-Britanniasta viedystä karitsanlihasta päätyy EU:n alueelle. Tämä tarkoittaa yli neljää miljoonaa karitsaa vuodessa. Tällä hetkellä uhkana on, että Britannian sopimukseton ero EU:sta voi johtaa 46 prosentin tullimaksuihin karitsaa kohti. Naudanlihalle tullimaksua tulisi keskimäärin 65 prosenttia ja kanalle 27 prosenttia. Maassa päädyttäisiin luultavasti teurastamaan miljoonia karitsoita, sillä korkeiden tullimaksujen jälkeen niitä ei enää saataisi-kaan kaupaksi Euroopan Unionin alueelle.

Morning Star 08/2019

GUATEMALAN LAPSIEN RAVITSEMUSTA KORJATAAN VUOHENMAIDOLLA

Amerikan maista Guatemala on yksi eniten aliravitsemuksesta kärsivistä maista. Pahiten aliravitsemuksesta kärsitään etenkin maaseudun yläköalueilla kuten Nebajissa, jossa 46,5 prosenttia alle viisivuotiaista lapsista kärsivät akuutista aliravitsemuksesta.

Ravitsemukselliset puutteet hidastavat fyysistä ja henkistä kasvua, minkä takia aliravitsemuksen korjaaminen on erityisen tärkeää etenkin lapsilla. Pelastakaa Lapset ry aloitti alueella ohjelman, jonka avulla yritetään saada korjattua lasten aliravitsemusta vuohenmaidon avulla. Vuohenmaito on halpa ja helposti saatavilla oleva ratkaisu aliravitsemuksen ehkäisyyn. Lisäksi vuohet tuottavat maidon lisäksi työtä ja toimeentuloa paikallisille ja niiden lantaa voidaan käyttää lannoitteena pelloilla. Tulosten mukaan jo kolmen kuukauden ajan päivittäin juotu 2,5 desilitran annos vuohenmaitoa on vähentänyt lasten aliravitsemusta merkittävästi.

CGTN America 05/2019

SIITOSPÄSSIN VALINNALLA VOI VAIKUTTA KARITSOISTA SAATAVAAN TUOTTOON

Iso-Britanniassa yhdeksällä tilalla on ollut käynnissä projekti Ram Compare, jossa on vertailtu isäpässejä ja pyritty löytämään pässit, joiden karitsat kasvavat nopeammin teuraskypsiksi ja saavat parempia ruholuokkia. Projektissa seurattiin neljän vuoden ajan katraiden tietoja ja teurastuloksia, jotta onnistuttiin löytämään isäpässit, joiden karitsoiden teurashinnat olivat parempien ruholuokkien ansios- ta jopa viisi punttaa korkeampia tai jotka olivat teuraskypsiä seitsemän päivää nuorempina.

Kaikki katraiden uuhet punnittiin ja kuntoluokitettiin säännöllisesti, ja karitsoita arvioitiin sekä kasvun aikana että ruhoina. Projektin tulosten perusteella todettiin, että valitsemalla isäpässit painon sekä lihaksen- ja rasvanpaksuuden perusteella, voidaan tuottaa karitsoita paremmalla ruhonlaadulla ja lyhyemmällä kasvatusajalla.

Projektissa korkean indeksin omaavien siitospässien karitsat tuottivat 3–5 punttaa enemmän karitsaa kohti verrattuna tavallisten pässien karitsoihin. Karitsoiden korkeampi teurastuotto johtui nimenomaan paremmasta selkälihaksen paksuudesta, paremmasta rasvaluokituksesta ja suuremmasta selkälihaksen pinta-alasta. Projektissa mukana olleet rodut olivat beltex, texel, meatlinc, hampshire down, charollais ja suffolk.

Farmers Weekly 08/2019

KERINNÄN SUOMENMESTARUUDESTA kisattiin Kannuksessa

Luantaina 24.8.2019 Ollikkala-messuilla, Kannuksen kouluttilalla, kisattiin lampaankerinnän suomenmestaruudesta kuuden kilpailijan voimin. Suomenmestaruuksia on ratkottu ennenkin, mutta tämä vuosi oli ensimmäinen, kun kilpailut organisoivat Suomen Keritsijät ry.

Päätuomari **Jenni-Stiina Inkinen** arpoi kilpailujärjestyksen. Karsintakierroksella kaksi kilpailijaa kerrallaan keritsivät kukin kaksi uuhikaritsaa. Lampaasta tuomarit, Jenni-Stiina Inkinen, **Annikka Numminen** ja **Anni Vanhala**, arvostelivat kerittäessä niin kutsutut tuplaleikkaukset sekä käytetyn ajan ja kerinnän jälkeen lampaaseen jääneen villan.

Toni Kattilakosken kerintäjälki oli karsintakierroksen huolellisin ja tästä hänet palkittiin Kotieläintarvikkeen lahjakortilla. Karsintakierrokselta finaalikaksikkoon itsensä taituroivat Toni Kattilakoski sekä MM-kilpailuisakin Suomea edustanut **Marko Känvälä**. Kolmanneksi sijoittui suoraan karsintakierrokselta **Jukka Vitikka**.

Finaalissa keritsijöillä oli kummallakin neljä uuhikaritsaa kerittävänä. Kerintään käytettävässä ajassa kilpailijat olivat hyvin tasaväkisiä. Kerintä- ja karsinavirhepisteet toivat lopulta voiton Marko Känvälälle ja Toni Kattilakoski sijoittui hienosti toiselle sijalle. Suomenmestari palkittiin vaijerikoneella, toiseksi tullut Kattilakoski sai keritsinteräsetin kuin myös kolmanneksi sijoittunut Jukka Vitikka. Kaikki kolme lunastivat myös SLY:n rahapalkinnon. Onnittelut kaikille sijoittuneille!

Sateisesta aamusta huolimatta messuvieraita oli kerääntynyt runsaasti seuraamaan aamupäivän karsintakierrosta sekä myöhempää finaalia. Kilpailun jälkeen Jukka Vitikka keritsi lampaita näytösluontoisesti, kertoi kerintäteknikasta ja kilpailusäännöistä sekä vastasi uteliaiden vieraiden kysymyksiin.

TEKSTI: **Anni Vanhala**

KUVAT: **Mikko Lento**

Annikka Numminen tuomaroimassa Satu Kumpulaisen kerintää.

Ollikkala-messut järjestettiin tänä vuonna ensimmäisen kerran. Kerintä kiinnosti yleisöä.

Uusi yhdistys Suomen Keritsijät ry oli kilpailun järjestäjä. Kuvassa kaikki paikalle päässeet yhdistyksen hallituksen jäsenet, vasemmalta Anni Vanhala, Jenni-Stiina Inkinen, Annukka Numminen, Satu Kumpulainen ja Jukka Vitikka.

Suomen Keritsijät ry kiittää yhteistyökumppaneita:

Ollikkala-messut, Keski-Pohjanmaan Lammaskerho, Suomen Lammasyhdistys ry, Lammastaloussäätiö, Isokummun lammastila, Retronik ky, Horner Shearing, K-Rauta Rautapohja, Kotieläintarvike.fi.

MM-KERINTÄKILPAILU

Le Doratissa Ranskassa 4.–7. heinäkuuta

Jan Suttle oli Suomen MM-kerintätiimin manageri, kun mestaruudesta taisteltiin Ranskassa heinäkuussa.

Tässä Janin terveiset kisoista.

Haluaisin ensin kiittää kaikkia sponsoreita, jotka helpottivat huomattavasti osallistumistamme Ranskan vuoden 2019 MM-kisoihin. Erityisesti kiitän nimeltä mainitsematonta henkilöä kärsivällisyydestä retken suunnittelussa ja toteuttamisessa, vaikkei kaikki mennyt suunnitelmien mukaan. Kiitän myös kaikkia tuttuja ja vieraita ihmisiä, jotka kilpailun aikana neuvoivat, kuskasivat ja pitivät kädestäni kiinni. Kun olin Pariisin lentokentällä, en tajunnut, mistä Pariisin metroliput pitää ostaa!

Vaikka kyseessä oli MM-kilpailu, kilpailijat olivat avoimia ja valmiita neuvomaan ja kysivät aina jälkepäin, kuinka meni. Osa järjestelyistä

Paikka: Le Dorat, Ranska

Väestömäärä: Noin 1 500 henkilöä

Kilpailupaikka: Joseph Guillemot Stadium. Guillemot voitti 5 000 metrillä kultaa Antwerpenissä ajalla, joka oli neljä sekuntia parempi kuin Paavo Nurmen aika.

300 kilpailijaa 33:sta eri maasta

5 000 kerittävää lammasta

Yleisöä: 60 000

Ulkolämpötila: Noin 35 lämpöastetta

Kilpailut: Konekeritsijät, käsinkeritsijät ja wool handlers

oli ranskalaista tyyliä, linja-autot eivät saapuneet paikalle ja gaalaruokailu oli puolitoista tuntia myöhässä.

Itse olen oppinut, että kaikki on suhteellista. Yksi hollantilainen ilmoitti, että hän kerii noin 3 000 lammasta vuodessa. Uusiseelantilainen vastasi: "Niin vähän!" Tulevalla Suomen kerintämessitarilla on kyllä kerintähaastetta edessä!

Jos joku kuvittelee, että managerin

paikka on helppo, niin vastaan: "Stop dreaming". SM-kerintäkilpailun järjestäminen on huomattavasti helpompaa!

Ranskalaisten englannin kielen taito oli nyt huomattavasti parempi kuin silloin, kun olin viimeksi Pariisissa joskus 1980-luvun loppupuolella. Myös oma ranskankielentaitoni oli nyt huomattavasti parempi.

Team Finlandiin kuuluivat keritsijät **Minna Kartano** ja **Marko Käsälä**, jotka molemmat ovat konekeritsijöitä, sekä **Jan Suttle** joukkueen managerina.

Junior-luokassa ovat ne, joilla on noin vuoden verran kokemusta. Intermediate-sarjassa ovat ammattikeritsijät ja lampurit, jotka kerivät omia lampaitaan. Senior-luokassa ovat ammattikeritsijät, joilla on paljon kokemusta. Virolainen **Peedo Fiks**, joka toimii myös Suomessa, oli huolissaan, kun hänen poikansa oli laitettu senior-luokkaan!

Miesten avoin sarja ja naisten avoin sarja oli tarkoitettu sellaisille keritsijöille, jotka olivat voittaneet useampia kilpailuja ja halusivat todistaa, etteivät he olleet sattumalta Le Doratissa. Käsinerit eivät olleet paljon nopeampia kuin koneen käyttäjät. Wool handlers -keritsijät olivat taitavia ja nopeita.

Tiistaina 2. heinäkuuta oli harjoituspäivä ja ainoa retkipäivä, jossa oli lampaita. Retken järjestäjä oli Ranskan ProAgria. Nyt minä tiedän, miksi kaupat ovat kiinni kello 12–15, kun katson, paljonko viiniä tuodaan ruokapöytään!

Kilpailu alkoi torstaina 4. heinäkuuta kello 7.00 All Nations Junioreilla.

Sen jälkeen oli vuorossa All Nations

Laadukkaita ja terveitä
Oxford Down -karitsoita
& jalostuspässejä
Oxford Down
-jalostuslampolasta.

www.woolenberg.com
info@woolenberg.com
+358 50 588 5399

Sheep farm Woolenberg Oxford Down

#sheepfarmwoolenberg

Woolenberg
Lammastila Kouvola

Tuota laatukaritsaa!

Raamikas ja nopeakasvuinen lihalammascarotu, sopii myös risteytyskäyttöön. Huolellinen laiduntaja, erinomainen rehunkäyttaja.

JALOSTUSLAMPOLA
RAJA-KARJALAN

OXFORD DOWN

Siitospässit

040 5664153, Tohmajärvi

www.siolantila.com

NOITTAAN TILA

KAINUUNHARMASTEN
JALOSTUSLAMPOLA

Tohmajärvellä.

**Luomu.
MV1.**

**Eläimet EUOP-
arvosteltuja.**

Lisätietoja
puh. 050 594 4050

RAKENNEARVOSTELTUJA JA ULTRATTUJA
SUFFOLK-PÄSSEJÄ SIITOKSEEN

ANTTILA SUFFOLK
Juha ja Hannele Moisander
040 846 0524

Marko Käsälä ja Minna Kartano kisaamassa Le Doratissa.

Intermediate. Marko sai huomiota kilpailun aikana kerintätyylistään, kun hän käytti Ramboa eikä Listerin konetta. Markon tavoite oli vain olla parempi kuin virolainen **Ando Fiks!**

Kello 13.30 oli vuorossa All Nations Womens. Tajusin vasta myöhemmin, että kilpailu oli tosi kova. Minna Kartano menestyi siellä hyvin. Hän oli 30. kilpailussa, johon osallistui 36 kilpaili-

jaa ympäri maailmaan.

Perjantaina 5. heinäkuuta MM-kilpailun ensimmäisessä osassa oli viisi lammasta ja karitsat. Lauantaina toisessa osassa oli eri rotuja, joissa oli paljon karvaa joka paikassa! Sunnuntaina kolmannessa osassa oli viisi isoa texel-lammasta. Kaikkien kolmen päivän pisteet laskettiin yhteen. Semifinaalissa oli kerittävä kymmenen ja finaalissa 20 lammasta.

Golden Shears 2019 -voittaja oli walesilainen **Richard Jones**, joka keri 20 lammasta 15 minuutissa ja 30 sekunnissa pistein 57,8. Toinen oli uusiseelantilainen **Rowland Smith**, jonka aika oli 14 minuuttia ja 48 sekuntia ja pisteet 59,8.

TEKSTI: **Jan Suttle**

KUVAT: **Jan Suttle / Alamy Stock**

**JOKO TEIDÄN UUHENNE
KÄYTTÄVÄT UUHINEUVOLA™ -
PALVELUJA?**

PALVELUT

- Sisäloistorjunta, papananäytteet
- Terveystarkkailu-ohjelma + TH-Digiassari
- Tiineysneuvonta ja uuhineuvolat
- Ongelmatilanteiden selvitykset
- Webinaarit lampolan terveysasioista

TILAUKSET: lammasmaailma.fi

Lammasmaailma Oy

Metsälammentie 20, 34130 Ylinen, info@lammasmaailma.fi

LAMMASLÄÄKÄRI: puh. 0600 306 627 (maksullinen)

REHU-ÄSSÄ OY

- **LAMMASKIVENNÄISIÄ** myös luomutuotantoon hyväksytyt.
- **NUOLUKIVET** myös luomutuotantoon hyväksytyt.

POHJANMAAN REHU-ÄSSÄ OY

PUH: 06 344 4433

FAX: 06 344 4432

email: rehuassa@rehuassa.fi

SUOSAAREN TEXEL Jalostuslampola

www.suosaarentila.fi

040 565 3581

sarkka75@hotmail.com

Villaa Biella Wool Companyn villanlajittelukeskuksessa.

Esittelyhuone. Kuvan huovutetut vaatteet ovat saksalaisen Greb Heidin tekemiä. Niissä ei käytetä lainkaan ompelua, palaset huovutetaan yhteen.

Biella Wool Companyn toinen perustaja Antonini Marco kertoi yrityksen toiminnasta.

Värillisten rotujen maailmankonferenssi

Edustimme Suomea toukokuussa Italiassa järjestetyssä maailman laajuisessa värillisten lampaiden konferenssissa. Konferenssi järjestettiin yhdeksättä kertaa ja se pidetään viiden vuoden välein.

Teksti ja kuvat
Satu Kumpulainen
Eliisa Kivekäs

Ensimmäinen konferenssi pidettiin Australiassa, sen jälkeen Uusi Seelanti, U.S.A. Oregon, York GB, Australia, Uusi Seelanti, Brasilia, Ranska ja nyt Italia. Seuraava konferenssi viiden vuoden päästä äänestettiin pidettäväksi jälleen Uudessa Seelannissa.

Konferenssiin osallistui värillisten lampaiden kasvattajia ja muita villan kanssa työskenteleviä ihmisiä 23 eri maasta ympäri maailmaa. Paikkana tapahtumalle oli Santuario di Oropa, Pohjois-Italiassa Biellan kaupungissa sijaitseva entinen luostari. Maisemat oli-

vat hienot Alppien rinteellä sijaitsevassa keskuksessa.

Konferenssin aikana saimme kuulla mielenkiintoisia luentoja kahden päivän ajan ja kolmantena päivänä vierailimme erilaisissa kohteissa Biellassa.

Luennot aloitti Karin Flatoy Svarstad kertomalla Pohjois-Atlantin lammas- ja villahankkeesta, joka on jatkunut joitakin vuosia. Hankkeen avulla on järjestetty kokoontumisia ja tapahtumia kaikissa hankkeeseen kuuluvissa maissa.

Kahden luentopäivän aikana saimme kuulla monien eri maiden edustajien luentoja lampaan kasvatuksesta, villan jalostuksesta ja haasteista, lampaiden genetiikasta sekä käsityöläisten esityksiä.

Koko tapahtuman ajan avoinna oli myös esittelyhuone, jonne sai varata etukäteen paikan ja tuoda omia näytteitä esille. Me keräsimme alkuperäisrotuisten suomenlampaiden ja kainuunharmaiden eri värisistä villoista näytteet sekä kuvakollaasin lampaistamme. Tapahtumaa varten olimme painattaneet myös Finnsheep ry:n esitteitä englanninkielisenä. Monet olivat kuulleet suo-

menlampaasta, mutta kainuunharmas oli kaikille osallistujille uusi tuttavuus.

Kaikkien luennoitsijoiden puheissa tulivat samat haasteet esille. Villan kuljetus, lajittelu ja pesu ovat ongelmallisia maasta ja maanosasta riippumatta. Poikkeuksen teki Norja, jossa logistiikka ja lajittelu ovat parhaiten hoidossa. Siellä tosin valtio tukee toimintaa. Näiden samojen haasteiden kanssa on kamppailtu maailmalla pitkään.

Kuulimme luennon European Wool Groupista, joka on perustettu jo vuonna 1994. Luennon piti Marie-Therese Chaupin Ranskasta. Hän on ollut mukana toiminnassa pitkään ja osallistunut kokouksiin eri puolilla Eurooppaa. Marie-Therese'n sanojen mukaan isoin ongelma on lajittelun puute ja osaamattomuus.

– Ilman lajittelua et voi tehdä mitään.

Koko organisaation toiminnan aikana on yritetty löytää ratkaisuja. Joissain maissa on päästy jo askeleen pidemmälle ja lajittelukeskuksia on perustettu yksityisten ihmisten toimesta. Biellassa pääsimme retkipäivänä tutustumaan

Paikkana tapahtumalle oli upea Santuario di Oropa, Biellan kaupungissa sijaitseva entinen luostari.

yhteen tällaiseen keskukseen. Kaksi miestä, joilla oli halu saada asioita eteenpäin, perustivat Biellan teollisuusalueelle lajittelukeskuksen Biella Wool Group. Heillä oli töissä kaksi henkilöä, ja lajittelun jälkeen villat myytiin eri käyttötarkoituksiin.

Tällaisten lajittelukeskusten tarvetta ja tärkeyttä Marie-Therese painotti luentonsa aikana.

Luokitteluun toivotaan muutoksia

Konferenssin yhteydessä kaikki Euroopan maista paikalla olleet osallistujat kokoustivat saadakseen tämän hetken ajankohtaiset villaan liittyvät ongelmat tietoon European Wool Groupiin ja sitä kautta Euroopan komissioon.

Isona ongelmana esiin nousi se, että aikanaan villa on luokiteltu eläinperäiseksi sivutuotteeksi luokkaan 3. Tästä toivoimme vietävän viestiä ja mahdollisuuksien mukaan saada tilanteeseen muutosta.

Sivutuoteasetuksen mukaan villaa pitää kuljettaa, säilyttää ja käsitellä tuon luokituksen mukaan eli samoin kuin esimerkiksi luokkaan 3 kuuluvia teurasjätteitä. Uusissa neuvotteluissa on heitetty ilmaan villaan liittyvä dokumentointi samaan tapaan kuin muissakin luokan 3 tuotteissa. Tällöin tuotteen omistaja olisi velvollinen kirjaamaan villakilot, säilytyspaikat, kuljetukset ja hävittämisen ynnä muut kuten sivutuoteasetus määrää. Puheissa tuli ilmi, että lampuri laitetaan vas- tuuseen siitä minne villansa laittaa.

European Wool Group kokoontuu seuraavan kerran lokakuussa Norjassa.

Ruotsissa mielenkiintoinen villahanke

Mielenkiintoista oli myös kuulla naapurimme Ruotsin uudesta Gotland Grey Wool-hankkeesta. Ruotsista oli paikalla sekä yrittäjiä että valtiolle villaprojektia vetävä henkilö. Heilläkin edelleen heitetään paljon villaa hukkaan, ja hankkeen myötä toiveissa oli parempi lajittelun ja pesun osaaminen. Myös villan käyttöä eristemateriaalina oli testattu ja tuloksia saatu sen verran, että raakavillaa ei missään tapauksessa kannata käyttää edes eristeenä. Pesu on välttämätön myös eristevillalle. Suurimpana ongelmana kehruun kannalta he pitivät villassa olevaa kasviperäistä ainesta ja panostavat lampureiden kouluttamiseen.

Kuulimme myös Indonesian, Bulgarian, Saksan, U.S.A.:n, Uuden Seelannin, Australian ja monen muun maan värillisten lampaiden kasvattamisesta ja villan käsittelystä. Villojen ostohinnat vaihtelivat 0,20–13,00 euroa kilogrammalta laadun ja menekin mukaan.

Maaillanlaajuisesti haasteina nähtiin villantuotannossa lampaan asema märehitijänä ja eläinten hyvinvoinnista huolehtivien tahojen viestintä eläinten hyväksikäytöstä. Luonnonkuituna se kuitenkin voisi tulevaisuudessa nostaa asemaansa keinokuituja ja niistä syntyviä mikromuoveja vastaan.

Luomuvillaa Iso-Britanniasta

Yksi mielenkiintoisimpia esillä olevia maita oli Iso-Britannia. Heidän villakulttuurinsa oli esillä monin tavoin. Saimme kuulla villan käytöstä vuo-

devaatteissa, matoissa, kudonnaisissa ja tekstiiliteollisuudessa. Natural Fibre Companyn toimitusjohtaja Sue Blacker luennoi heidän perheyrittäjänsä, jolla on hallussaan koko villan tuotantoprosessi. Heidän yhtiönsä hoitaa logistiikan, lajittelun, pesun, karstaamisen ja kehruun. He tekevät myös luomulankaa sopimustilojen villoista. Villasta maksetaan sopimustuottajille korkeampi hinta: 1,5–12 punttaa kilolta, koska he arvostivat jatkuvuutta, luottamusta ja ammatillisuutta. Luomussa on kaikkien dokumenttien oltava kunnossa, ja sopimustilojen kohdalla he tarkastavat tilalla eläinten olosuhteet ja paperiasiat ennen yhteistyön alkua. Luomuvillan keruuta suoritetaan pitkin vuotta ja se varastoidaan omaan varastoon. Kerran vuodessa koko kehruulinjasto puhdistetaan ja sen jälkeen kehrätään vuoden aikana kertynyt varasto kerralla. Tällä tavoin varmistetaan, ettei tavanomaista villaa sekoitu luomuvillan ja se voidaan markkinoida kuluttajille luomuna.

Hienoimpia kuituja

Retkipäivänä saimme tutustua villan jalostukseen Biella Wool Groupin lisäksi Piacenzan perheen kutomossa. Perheyrittäjä on toiminut 1600-luvulta saakka. Siellä kudotaan kaikkia maailman hienoimpia kuituja. Villasta käytössä oli vain hienoin merinokuiduista kehrätty lanka. Muita käytössä olevia kuituja oli kameli, kashmir, mohair, angora, alpaka ja vicuna.

Saimme kiertää koko kutomon ja ihaila maailman hienoimpia kankaita, joiden tekemisessä oli kymmeniä eri vaiheita. Muun muassa Armanin kankaita kudottiin tässä tehtaassa. Kuvaaminen oli luonnollisesti täysin kiellettyä tehtaalla.

Koko matkan aikana saimme myös nauttia villasta tehdystä taiteesta, nuketeatterista lauluesityksiin. Italialaiseen tapaan kaikki ruokailut sisälsivät vähintään kolme ruokalajia ja runsaasti puhetta. Keskusteluja oli mielekästä käydä, kun kaikilla oli sama palo lampaita ja värillistä villaa kohtaan. Kaiken kaikkiaan aivan valtavan antoisa ja hieno matka. Nyt vain matkakassaa kartuttamaan seuraavaa konferenssia varten. Viiden vuoden kuluttua Uudessa-Seelannissa päätetään jälleen seuraava konferenssipaiikka ja ihmisiä kiinnosti kovasti Skandinavia.

OSTETAAN karitsaa / lammasta ympäri Suomen

Hyvään hintaan!
Luomuhyväksyntä

puh. 010 229 1021, Orimattila
www.vainionteurastamo.fi

Puh. 05 366 4329 tai 040 524 9629
Lyötiläntie 449, 47540 LYÖTTILÄ

Ostamme kaikenikäisiä lampaista ja vuohia teuraaksi ympäri vuoden.

Teurastus, lihanleikkaus
ja tyhjiöpakkaus
myös rahtityönä

*Lallin
Lammas*

Lallin Lammas Oy
Mikolanlenkki 80, 27730 TUISKULA
Puh. 0400 884 335
lallin.lammas@lallinlammas.inet.fi

RETRONIK lammaskalusteet

- pyöröpaalihäkit
- heinärit ja seinärit
- käsittelyaidat
- hoito-/eläinportit
- juomakupit + suojakaaret
- stopparit + rännityslaitteet
- ruokintakourut (muovi tai metalli)

Katso video www.retronik.com

Raija 040 7022 162, Reino 050 521 0082
rareko105@gmail.com

Lammasta lautaselle, karitsaa kaikkiin keittiöihin

Ostamme sekä
teemme rahtityötä.

Tilateurastamo Kouvolassa
www.muhniemenlahtivaja.fi
puh. 040 578 6317

Tmi Janne Mäkeläinen

AESCU LAP KONEET, TARVIKKEET, TERIENTEROITUKSET JA HUOLLOT

rantsi

Honkasaarentie 98,
32200 Loimaa
040 835 5233
makelainen@hotmail.com

Muokkaamme lampaanvuotanne KORISTETALJOIKSI Myymme myös erilaisia lammasturkist tuotteita

**NAHKA
JALOSTAMO Oy**

38600 LAVIA

www.nahkajalostamo.fi
puh. 02 557 1065

Villan ja taljojen jalostuksesta lisäarvoa

Johanna Paanasen opinnäytetyössä haastatellaan kuuden tilan lampureita villan ja taljojen jalostuksesta sekä tehdään katsaus lampaan värin ja villalaatujen periytyvyyteen. Opinnäytetyö "Lampaan villan ja taljojen jalostusmahdollisuuksia Suomessa" löytyy PDF-dokumenttina osoitteesta www.theseus.fi.

Villan – myös turkistyyppisen villan – laatua pystyy parantamaan optimoimalla ruokinta ja hoito ja sitä voi kehittää haluttuun suuntaan myös jalostusvalinnoilla.

Haastateltuja tiloja oli kuusi. Kahdella tilalla risteytykset olivat päätuotantosuunta, mutta kaikilla tiloilla oli myös puhdasrotujalostusta. Lammasrotuina tiloilla olivat suomenlammas, ahvenanmaanlammas, gotlannin(turkis)lammas, texel ja kainuunharmaa. Kahdella tilalla tärkein jalostustavoite oli lihantuotanto-ominaisuuksien parantaminen ja kahdella lihantuotanto-ominaisuuksia ja villaa pidettiin yhtä tärkeinä. Kahdella tilalla taljat olivat tärkein jalostettava asia. Neljällä tilalla pidettiin villatuotetta taljamyynnin osuutta tilan tuloista yhtä suurena tai suurempana kuin lihanmyynnin tuloa. Näillä oli myös muita enemmän markkinointikanavia.

Suurin osa tiloista myi villaa sekä kehräämölle että yksityisasiakkaille. Ne, jotka myyvät villaa itse, myyvät sen joko raakavillana tai kehrutettuna, lankana tai hahtuvana, tai villatuotteina. Raakavillan, langan ja hahtuvan myyntiä pidettiin hyvin merkityksellisenä tilojen taloudessa, mutta villatuotteilla oli jo merkitystä.

Haastatteluiden perusteella lampaan taljojen jalostukselle ja monipuolisille taljojen väreille on perusteita myös taloudellisesti. Taljojen yksilöllisiä värejä ja erilaisia villan laatuja pidettiin myyntivalttein, joilla niille sai lisäarvoa. Suurin osa haastatelluista pyrki ottamaan taljat pitkävillaisena, vain yhdellä tilalla myös lyhytvillaisilta lampailta otettiin taljoja muokkaukseen. Villan annettiin kasvaa kuudesta viikosta kolmeen kuu-

kauteen ennen teurastusta. Taljat myytiin joko luonnollisina tai niistä tehtiin erilaisia tuotteita.

Risteytyksillä vaihtelua väreihin

Haastateltujen tiloilla villan laatuominaisuudet eivät vaikuttaneet merkittävästi astutusryhmien muodostamiseen. Pässin valinnassa villan laatu oli yksi valintakriteeri, mutta väri ja lihantuotanto-ominaisuudet menivät sen ohi.

Risteytystuotannossa käytettiin pässinä ahvenanmaanlammasta, gotlanninlammasta, texeliä ja suomenlammasdorper -risteytystä. Ahvenanmaanlampaalta haluttiin katraaseen monipuolisia värejä, gotlanninlampaalta harmaata väriä ja turkistyyppistä villan laatua. Texeliä käytettiin sekä lihantuotanto-ominaisuuksien parantamiseen että värin lisäämiseen bluetexelin avulla. Myös dorper-risteytyksillä pyrittiin parantamaan lihantuotanto-ominaisuuksia, lisäksi niillä saa katraaseen valkokirjavuutta.

Puhtaissa roduissa ruskeaa, harmaata ja sinistä väriä on ylläpidetty niiden hyvien taljanmyyntimahdollisuuksien takia. Myös valkokirjavuutta pidettiin myyntivalttina sekä elävien eläimien myynnissä että taljoina. Suomenlampaissa tiloilla oli kaikkia kantakirjaohjesäännön mukaisia värejä eli yksiväristä valkoista, mustaa ja ruskeaa. Suomenlammassuuhia jätettiin jalostukseen myös, jos niillä oli sikkaravillaisuutta tai turkistyyppisyyttä, tai erikoisvärejä kuten muflonia, harmaantuvaa mustaa ja valkopilkullisuutta. Myös ahvenanmaanlampaissa villatyyppien ja värin moninaisuutta pidettiin hyvänä asiana, ja hyvänä villana pidettiin myös suoravillaisuutta, sillä sellaisista tulee hyviä sisustustaljoja. Turkistyyppisessä villassa villan tasalaatuisuus oli tärkeämpää kuin kiharoiden koko.

Värien periytyvyys

Myyvimpiä taljojen värejä on mahdollisuus lisätä katraassa, kun huomioi värin periytyvän. Kaikkien mahdollisten lampaiden värien periytyvyyttä ei ole vielä selvitetty, ja uudet molekyyligeeneettiset tutkimukset monimutkaistavat lisää klassisia värienperiytymisteorioita.

Lampailla on useita lokuksia, geenipaikkoja, jotka vaikuttavat villan väriin. Jokaisessa lokuksessa on kaksi alleelia (kromosomin geenin vastinkappaleet), joista yleensä toinen on resessiivinen eli peittyvä, ja toinen dominoiva eli vallitseva. Vaihtoehtoisia alleeleja voi olla enemmän kuin kaksi, jolloin yhdessä lokuksessa voi olla useitakin eri värejä. Jotkut alleelit ovat yhteisvaikutteisia, eli lokuksen molemmat alleelit vaikuttavat ilmiäsuun. Myös eri lokusten alleelit yhdessä voivat vaikuttaa ilmiäsuun.

Suurin osa villan laadun vaihtelusta johtuu monimutkaisista periytymismalleista, joihin vaikuttaa useammat geenit ja moniin ominaisuuksiin on myös ympäristötekijöillä vaikutusta.

Väripigmenttejä lampaalla on kaksi, eumelaniini ja feomelaniini. Eumelaniini tuo lampaalle mustan tai ruskean värin, feomelaniini keltaisen tai punertavan. Erilaiset genotyytit (perintötekijät) voivat aiheuttaa samanlaisen fenotyyppin eli ilmiäsuun, eli ulkoasusta ei aina voi päätellä eläimen väriperimää.

Värien dominoivuutta ja resessiivisyyttä voi käyttää hyväksi jalostuksessa. Mikäli haluaa juuri tiettyä väriä, passi valitaan sen mukaan ja uuhien värin pitäisi olla resessiivisiä sille, tai toisin päin, jos uuhissa on jokin väri, jota haluaa säilyttää, valitaan sille värille resessiivistä väriä kantava passi.

Villan jalostusmahdollisuuksia

Suurin osa villan laadun vaihtelusta johtuu monimutkaisista periytymismalleista, joihin vaikuttaa useammat geenit ja moniin ominaisuuksiin on myös ympäristötekijöillä vaikutusta.

Periytyvyyttä on villan hienoudessa, tiheydessä, tapulinmuodostuksessa ja tasaisuudessa, jolloin näitä on mahdollista parantaa jalostusvalintojen avulla.

Jatkuu ►

Myös kiillolla on perinnöllistä vaihtelua. Kiillon periytyvyys korreloi tapulinmuodostuksen kanssa, joten sitä voi parantaa huomioimalla jalostusvalinnoissa tapulinmuodostus. Tapulinmuodostus on geneettisessä yhteydessä villan tasaisuuden kanssa, jolloin myös villan tasaisuutta pystyy parantamaan kat-raassa huomioimalla jalostusvalinnoissa tapulinmuodostus.

Opinnäytetyössä käytetyn lähdekirjallisuuden mukaan kiharakaarien määrä ja villan pituus voisivat olla tärkeimmät villan arvioinnissa huomioon otettavat ominaisuudet. Kiharakaarien määrä 3 senttimetrillä korreloi erittäin vahvasti hienouden kanssa. Kiharakaarien määrä toisaalta korreloi negatiivisesti villan pituuden kanssa, kiharakaarien määrän kasvaessa villan pituus lyhenee.

Kiharakaarien määrä ja villan pituus on mitattavissa objektiivisesti ja kohtalaisen nopeasti, vaikkapa valitessa eläimiä tarkempaan villa-analyysiin tarkkailukatraissa. Kiharakaarien määrän periytymisaste oli korkein, kun se oli mitattu eläimen takaosasta. Nopeassa

Kuva: Johanna Paananen

Myös ilmasto vaikuttaa ilmiasuun: musta lammas näyttää ruskealta, kun aurinko haalistaa villaa. Kehrätessä villa kuitenkin on mustaa. Kuvassa on aikuisen bluetexel-lampaan villaa, jonka pintakerroksen aurinko on haalistanut ruskeaksi. Karitsat voivat kuluttaa villaa hyppimällä emänsä selkään. Laitumet, ruokinta ja kuivitus vaikuttavat villan roskaisuuteen ja säilörehuruokinta saattaa myös värjätä villaa.

villa-analyysissä voisi kiharakaaret mitata juuri takaosasta, lautasilta, jolloin jalostuksen eteneminen on tehokkainta.

Ruokinnalla on vaikutusta sekä villan

määrään että laatuun. Mikäli ruokinta on optimaalinen, niin että karitsan kasvu on maksimaalinen, myös villa kasvaa perintötekijöiden mukaisesti. Karitsoil-

Oma seos
Tilan yksilöllisiin
tarpeisiin

Lammasnurmi
Mehevä ja
maittäva

Aina jyvällä!

NATURCOM OY

92400 Ruukki, Puh. (08) 270 7200, (02) 762 6200

www.naturcom.fi

la puutetta tulee helposti nimenomaan energiasta, kun taas uuhilla voi tulla puutetta proteiinista varsinkin lopputiineiden ja imetyksen aikaan. Puute saat-
taa aiheuttaa esimerkiksi villan lähtöä.

Ruokintakokeessa runsas proteiini ja energia on lisännyt kuidun paksuutta ja vähentänyt ydinvillaisuutta. Villan kiilto ja kasvu häiriintyy myös vitamiini- ja kivennäispuutoksista sekä ulkoloisista, erityisesti väiveistä. Villan kiiltoon vaikuttaa myös sää, sateisena kesänä kiilto on huonompaa.

Turkistyyppisen villan ominaisuuksien periytyvyys

Turkistyyppisen villan laadun periyty-
mistä on tutkittu gotlanninlampaalla, jonka kiharoissa tavoitellaan kolmiulot-
teisuutta ja 10–15 millimetrin kokoa.

Arvioituihin ominaisuuksiin vaikut-
tavia ympäristötekijöitä olivat muun
muassa emän ikä, vuonuekoko, karit-

san ikä ja sukupuoli. Villan kiharan ja
karvan laatu sekä tiheys kasvoivat ka-
ritsan kasvaessa, parhaat laatuarviot
tulivat neljän kuukauden iässä, ja uu-
hikaritoilla arviot olivat korkeammat
kuin pässikaritoilla. Sukupuolten erot
kasvoivat karitoiden kasvaessa.

Vuonuekoko vaikutti karitoiden vil-
lan laatuarviointeihin. Parhaimmat ar-
vioinnit saivat ainoana karitsana kasva-
neet ja huonoimmat kolmosiin syntyneet
karitsat. Kiharan laatu oli huonoin emän
ollessa vuoden ikäinen, ja paras emän ol-
lessa kaksivuotias. Tämän jälkeen kiha-
ran laatu huononi emän vanhetessa.

Kotimaisista roduista suomenlam-
paalla ja kainuunharmaksella kanta-
kirjaohjesääntö sisältää myös turkis-
tyyppisyyden. Kantakirjaohjesäännöt
turkistyyppisyyden osalta muistuttavat
paljon gotlanninlampaan villan jalos-
tustavoitteita, ja myös gotlanninlam-
masta kasvatetaan puhtaana Suomessa.

Monessa turkistyyppisen villan omi-
naisuudessa pyritään keskimääräisyy-
teen, jolloin parhaan tuloksen saa, kun
yhdistää samassa ominaisuudessa vas-
takkaiset arvot saaneet yksilöt.

Suomenlampaalla ja kainuunharmak-
sella paras kuidun paksuus turkistyypp-
pisessä villassa on keskihieno tai karkea.
Mikäli kuidun paksuutta voisi mitata esi-
merkiksi optisesti (OFDA), villakuitu olisi
mahdollista säilyttää keskihienona myös
laajakiharaisessa villassa, koska kuidun
paksuuden periytyvyys on vahvaa.

Suomalaisilla jalostajilla on mahdolli-
suus valita erilaiset turkistyyppisen villan
jalostustavoitteet kuin esimerkiksi got-
lanninlampaalla. Gotlanninlampaalla on
pyritty tasaiseen väriin, kotimaiset lam-
paiden jalostajat ovat hakeneet lisäarvoa
taljoille nimenomaan yksilöllisyydestä.

Alkuperäinen teksti: **Johanna Paananen**
Lyhennelmä: **Anna Kujala**

Kommentit

SUOMENLAMPAAN JALOSTUSTAVOITTEET, PROAGRIA

Suomenlampaan jalostuksessa on jo vuodesta 1918 asti pi-
detty tärkeänä, että jalostuseläimet ovat yksivärisiä, koska vil-
lan jatkojalostuksessa on tärkeää, että villassa ei olisi värillisiä
villakarvoja, silloin kuin tuotetaan valkoista lankaa tai värit
olisivat puhtaita, jos tuotetaan värillistä lankaa. Väripuhtaut-
ta on pyritty jalostamaan vuosien mittaan, ottaen huomioon
myös lihatuotanto-ominaisuuksien kehitys.

Tuottajat ovat sopineet, että suomenlampaan villan laa-
tuarvointi ja jalostuseriaatteet ovat yhteispohjoismaiset
(Finnsheep ry sivusto). Värit ovat valkoinen, syvä ruskea ja
musta. Kantakirjaohjesääntöihin on lisätty vielä suomen-
lampaan harmaa tyyppi. Kantakirjan arvoluokkien yleis-
vaatimuksiin kuuluu, että lammas on yksivärinen. Lampaan
arvoluokkavaatimuksessa otetaan huomioon villa. Villasta
määritetään seuraavat ominaisuudet: villan hienous, kas-

vuaue, tasaisuus, tiheys, kiilto, pituuskasvu, pehmeys, väri,
kiharuus ja villavirheet (sikkara, kuollut karva, ydinvilla,
hauraus). Villan tyyppi määritetään arvostelussa villatyyppi-
seksi- tai turkistyyppiseksi

Täällä hetkellä on jalostusjärjestöllä iso huoli valkois-
ten suomenlammaskatraiden säilymisestä valkoisena,
koska tautitilanne (Maedi-visna-status, orf) ja värillisten ja
kirjavien taljoja tuottaminen on vaikuttanut pässien valin-
taan. Erittäin tärkeä on säilyttää ja jalostaa aidosti väri- ja
rotupuhtaita katraita.

Värillisiin linjoihin voi harkitusti sekoittaa valkoista linjaa
sukusiitoksen kontrolloimiseksi tai lihakkuuden lisäämiseen.

Kaie Ahlskog,
ProAgria

JALOSTUSVALIOKUNNAN SUOSITUKSET

Lampaiden jalostuksessa olisi tärkeää, että tehdään villa-
arvosteluja ja tallennetaan värit tarkkaan, jotta tulevaisuu-
dessa olisi dataa ominaisuuksien perinnöllisyyden tutki-
miseen ja eläinten valintaa varten. Tärkeää olisi säilyttää
väripuhtaita valkoisia katraita ja tehdä astutukset harkitusti
muistaen, että värilliset laikut eivät näy värillisissä ja valkois-
set laikut valkoisissa.

Sukusiitoksen välttämiseksi ja haluttujen ominaisuuksien
saamiseksi voi olla tarpeen käyttää värejä keskenään,
silloinkin esimerkiksi mustan ja ruskean yhdistäminen on
villan väripuhtauden säilyttämisen kannalta parempi vaih-

toehto kuin värillisen ja valkoisen yhdistäminen. Värejä tur-
haan sekoittamalla lisätään villan jatkojalostuksen kannalta
haitallisia erivärisen villan laikkuja.

Vaikka villan heikko hinta ei tällä hetkellä motivoisi, kan-
nattaa ajatella, että laikkujen poisjalostaminen vaatii määrä-
tietoista valintaa, ja sitä vaikeuttaa ominaisuuksien resessiivisyy-
s. Taljojen tuotantoon teetetety kirjavat karitsat kannattaa
käyttää suunniteltuun tarkoitukseensa.

Marja-Liisa Sevón-Aimonen,
Jalostusvaliokunnan puheenjohtaja

Tuku tuku lampaitani, päkä päkä PÄKÄPÄÄ-SUKKIANI

Katariina Tuomaisen taidokkaasti toteutetut Päkäpää-sukat palkittiin kunniainnolla Suomen Lammasyhdistyksen juhluvuoden käsityökilpailussa. Päkäpää-sukissa Lammasyhdistyksen logo on yhdistetty taidokkaasti perinteiseen luonnonharmaaseen sukkaväriin harmoniseksi kokonaisuudeksi.

SLY 100 VUOTTA PÄKÄPÄÄ-SUKAT

Suunnittelija: Katariina Tuomainen

Koko: n. 37/38

Lanka mallisukissa:

Novita 7 Veljestä (150 g / 300 m)

048 (kallio) 010 (luonnonvalkoinen)

Tarvikkeet: 3,5 mm sukkapuikot
(tai käsialan mukaan), parsinneula

Neuletiheys: 18 s x 26 krs

Muita lankasuosituksia:

- Pirtin Kehräämön nylon-vahvistettu karstalanka 180 tex x3 (100 g / 180 m)
- Louhittaren Luolan Väinämöinen DK (100 g / 185 m)
- Handun Paksmerino (100 g / 225 m)
- Kaupunkilanka Kivijalka (100 g / 200 m)
- Adlibris Socki (100 g / 200 m)
- sukkalanka, jonka juoksevuus on noin 100 g / 200 m tai DK-vahvuinen lanka tai kaksinkertainen fingering-vahvuinen lanka

Tee mallitilkku ja valitse puikkokokoo, jolla saat sopivan ympärysmittan sukalle tai lisää tarvittaessa silmukoita sukkaan

Ohjeet

Luo 48 silmukkaa. Jaa silmukat neljälle puikolle ja aloita resorin neulominen (kaavio 1) kerrokselta 1. Mallikerta toistuu kerroksella 16 kertaa. Toista kerroksia 1–4, kunnes resori on haluamasi pituinen (mallisukassa 12 kerrosta).

Neulo yksi kerros sileää neuletta ja lisää samalla 2 silmukkaa. Työssä on nyt

Kuva: Eila Pennanen

yhteensä 50 silmukkaa. Aloita kirjoneuleen neulominen kerrokselta 1 (kaavio 2). Tarvittaessa lisäsilukoita voi luoda kaavion vaaleanvihreiden ruutujen kohdalle ja neuloa ne pohjavärillä.

Kun olet neulonut kaavion 2 kerroksen 42, katkaise kuviovärin lanka ja neulo pohjavärillä yksi kerros oikeaa ja kavenna samalla 2 silmukkaa. Työssä on nyt 48 silmukkaa. Neulo nilkkaan resori (kaavio 1), toista kerroksia 1–4 kaksi kertaa. Neulo vielä kerros oikeaa. Sukassa

on nyt 64 kerrosta ja varsi on valmis.

Aloita kantalapun neulominen siirtämällä IV-puikolle 6 silmukkaa I-puikolta ja 6 silmukkaa III-puikolta (yht. 24 silmukkaa), jotta kerroksenvaihtumiskohdasta jää sukan sivulle ja 100-teksti sukan taakse. Neulo silmukat oikein ja aloita vahvistettu ranskalainen kantapää:

Nurja puoli (NP): nosta ensimmäinen silmukka nurin neulomatta, neulo kaikki silmukat nurin. Oikea puoli (OP): *nosta nurin neulomatta, 1 o*, neulo

Kaavio 1

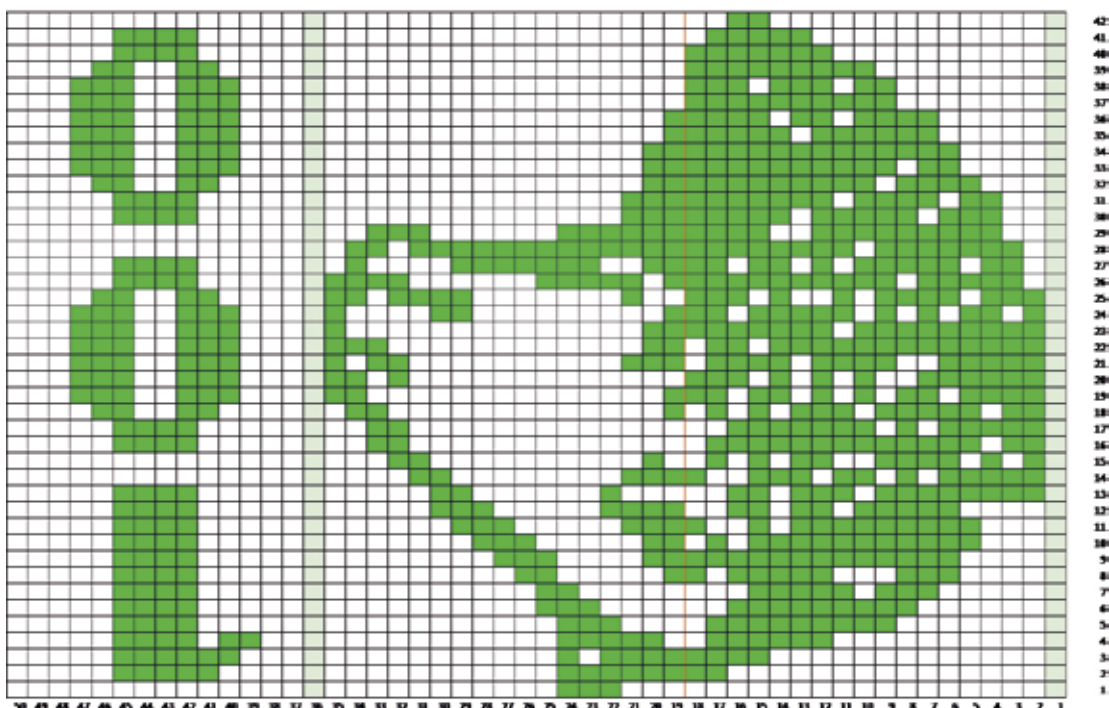
•	•	•	4
•	•	•	3
	•		2
	•		1

	oikea
•	nurja

RESORI**(KAAVIO 1):**

1. ja 2. kerros: 1 o, 1 n,
2 o, 1 n, toista *-
kerroksen loppuun,
1 o
3. ja 4. kerros:
neulo kaikki silmukat
nurin.

Kaavio 2

viimeinen silmukka takareunasta (kier-
tään) oikein.

Toista kerroksia, kunnes kantalappu on halutun pituinen (mallisukassa 24 kerrosta). Aloita kantapään käännök-
sen tekeminen. OP: Jatka samaa vah-
vennettua neuletta, kunnes olet neulo-
nut oikealla puolella 14 silmukkaa. Tee
ssk-kavennus (slip, slip, knit = nosta
kaksi silmukkaa oikein neulomatta,
siirrä ne takaisin vasemmalle puikolle
ja neulo oikein yhteen takareunasta).
Neulo yksi silmukka takareunasta oi-
kein ja käännä työ. NP: Nosta ensim-
mäinen silmukka nurin neulomatta,
neulo 5 s nurin. Neulo kaksi silmukkaa
nurin yhteen, yksi nurin. Käännä työ.
OP: Nosta ensimmäinen silmukka nurin
neulomatta, jatka vahvennettua neuletta
kuuden silmukan verran. Tee ssk-kaven-
nus, neulo yksi oikein takareunasta ja
käännä työ. NP: Nosta ensimmäinen sil-
mukka nurin neulomatta, neulo 7 nurin.
Neulo kaksi silmukkaa nurin yhteen ja
yksi nurin. Käännä työ. Jatka näitä ka-
vennuskerroksia siten, että neulottavien
silmukoiden määrä lisääntyy jokaisella
kerroksella yhdellä, kunnes sivusilmu-
kat loppuvat. Keskisilmukoiden määrä
lisääntyy jokaisella kerroksella. Kah-
della viimeisellä kavennuskerroksella
kavennuksen jälkeen neulottavia sivusil-
mukoita ei ole.

Jaa kantapään silmukat tasan kahdel-
le puikolle. Kerroksenvaihtumiskohta
siirtyy kantapään keskelle. Poimi kanta-

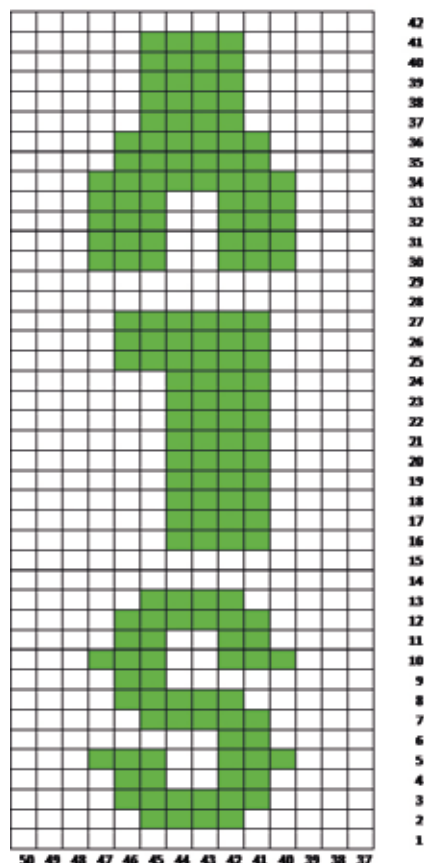
Vinkkejä

- Neulekaaviota luetaan neulomissuun-
taan: oikealta vasemmalle, alhaalta ylös.
- Voit korvata kaavion 2 silmukat 37–50
kaaviolla 3.
- Halutessasi voit myös silmukoida ku-
vion jälkikäteen. Tällöin neulo varteen
pohjavärillä sileää neulosta 42 kerrosta.
- Neulo ssk-kavennettu silmukka seu-
raavalla kerroksella takareunasta oikein.

lapun reunasta tarvittava määrä silmu-
koita ja jatka sileää neulosta terässä. Jaa
myös jalkapöydän silmukat tasan kah-
delle puikolle, 12 s / puikko. Aloita kiila-
kavennukset terän 2. kerrokselta. Neulo
oikeaa I-puikon loppuun, kunnes jäljellä
on 3 silmukkaa. Neulo kaksi oikein yh-
teen, yksi oikein. Neulo II- ja III-puikoil-
la sileää. Neulo IV-puikon alussa yksi
oikein ja tee ssk-kavennus. Neulo lop-
pupuikko oikeaa. Neulo yksi välikerros
sileää, neulo IV-puikolla kavennettu sil-
mukka takareunasta oikein. Jatka kiila-
kavennuksia joka toinen kerros, kunnes
työssä on 12 silmukkaa / puikko.

Neulo sileää, kunnes terä on halutun
pituinen ja pikkuvarvas peittyy. Tee le-
veä nauhakavennus: neulo I- ja III-puik-
kojen lopussa kaksi oikein yhteen, yksi
oikein. Neulo II- ja IV-puikkojen alussa
yksi oikein ja tee ssk-kavennus. Tee ka-

Kaavio 3

vennukset joka toinen kerros, kunnes
työssä on 8 silmukkaa / puikko. Tee
sitten kavennukset joka kerros, kunnes
työssä on jäljellä 2 silmukkaa / puikko.
Katkaise lanka riittävän pitkäksi ja sil-
mukoi kärki umpeen neuloen tai vedä
lanka silmukoiden läpi ja kiristä. Päätte-
le langanpäät ja viimeistelee sukat.

VUOHIHANKKEEN PÄÄTÖSSEMINAARISSA saatiin tietoa Norjasta

Norjan vuohituotanto on vakuuttavaa; maitoa tuotetaan vuosittain 20 miljoonaa litraa 1 121 tilalla. Kuttuja on 43 760 sekä kilejä ja pukkeja 27 250. Lihavuohia on noin 7 500. Kaiken kaikkiaan Norjassa on 45 000 aktiivista maatila. Maatalousmaata on miljoona hehtaaria.

KIRJOITTAJAT

Milla Alanco-Ollqvist

ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Silja Alamikkotervo

Vuohitalous elinkeinoksi -hankkeen päätösseminaarin pääluennoitsija Lars Erik Wallin on tuttu Internordenissa eli Pohjoismaisilla lammaspäivillä käyneille suomalaisille. Hän on myös toiminut paikallisena opaana muutamilla Norjaan suuntautuneilla opintoretkillä. Toiseksi luennoitsijaksi saatiin Lars Erikin vaimo Ewa Wallin. Molemmat ovat töissä Norjan Lammas- ja Vuohijärjestössä (Norsk Sau og Geit NSG), johon kuuluu yhteensä 11 000 jäsentä.

Hankkeen tulosten esittelyä

Päätösseminaari alkoi Milla Alanco-Ollqvistin avauspuheella sekä hankevetäjä Sanni Virtasen yhteenvedolla hankkeen toiminnasta. Hankkeessa on tehty hyvää yhteistyötä niin vuohenmaitoa ostavan Juustoportin kuin myös viiden pilottitilan kanssa. Tavoitteena on ollut muun muassa tiedonhankinta ja erilaisten tuotannonhallintaan liittyvien toimintamallien tekeminen. Kiinnostus vuohituotantoa kohtaan on lisääntynyt ja kyselyitä aloittamisesta on tullut. Lähivuosina nähdään montako uutta tilaa aloittaa ja lisäävätkö nykyiset tilat tuotantomääriä.

Hankkeen tuloksia esiteltiin seminaariosallistujista muodostetuille pienryhmille Learning cafe -tyyliin. Pienryhmissä kuultiin usealta asiantuntijalta

lyhyitä puheenvuoroja hankkeen eri teemoista, joita olivat ruokinta, eläinjalostus, talous ja johtaminen, maidon laatu ja kilin kasvatus.

Vuohituotannon lukuja Norjasta

Lars Erik Wallin taustoitti aluksi kuulijoille perustietoa Norjan vuohitaloudesta. Norjan yleisin vuohirotu on norjanvuohi, joka on muodostettu synteettiseksi roduksi risteyttämällä maataisivuohia, Saanenvuohia, Alpineja ja Cashmerea. Lisäksi Norjasta löytyy puhtaana Alpineja ja Norjan rannikkovuohia. Rannikkovuohet ovat rauhoitettuja villivuohia, jotka syövät merilevää.

Vuohenmaitoa tuottaa 270 tilaa, ja ne ovat ryhmittyneet rannikko- ja vuoristoalueille. Maidon keräilystä ja jalostuksesta vastaa TINE-meijeriosuuskunta, mutta osa tiloista myös jatkojalostaa tuottamansa maidon itse.

Meijeristä saatava maidon hinta on noin 1 e/kg, mutta hinta on laskemassa. Vuohituotannosta saatava tulo on tällä hetkellä keskimäärin 23 % korkeampi kuin Norjan muun maataloustuotannon.

Lars Erik kertoi myös, että Norjassa vuohien laidunnus kesäisin on pakollista, minkä takia monilla tuottajilla onkin kotitilan lisäksi kesäpaikka, jonne vuohet siirretään kesän ajaksi. Kileistä 17 000 kasvatetaan lihantuotantoon ja niiden ruhopaino on keskimäärin 10 kilogrammaa.

Sairauksien saneeraus

Norjassa myös vuohien terveysohjelma on tärkeässä roolissa. Vuohilla oli Norjassa vielä 1990-luvun lopussa paljon sairauksia kuten CAE, lentivirus, paiseauti, kaseoosi ja paratuberkuloosi. Vuonna 2001 alkoi hävitysohjelma ”Terveemmät vuohet”, jonka ansiosta taudit saatiin hallintaan. Projektiin osallistui yhteensä 600 tilaa ja se tuli maksamaan yli 90 miljoonaa euroa. Nykyisin maan tautitilanne on melko hyvä ja eläinten terveyttä seurataan tarkasti.

Kilien kasvatus maidontuotantoon

Toisena luennoitsijana toimi Ewa Wallin. Alun perin Puolasta kotoisin oleva Ewa on aikaisemmin toiminut tutkijana ja opettajana, ja on nyt ollut muutaman kuukauden töissä vuohiasiantuntijana Norjan Lammas- ja Vuohijärjestössä.

Hän painotti esityksessään, että koska tuotannon kuluista 55 % koostuu rehu- ja ruokintakuluista, jalostusvoitteita on mahdollista saavuttaa, mikäli ruokinta ei täytä eläimen tarpeita. Märehtijät pystyvät pötsimikrobiensa avulla hyödyntämään ravinnokseen korsirehuja, minkä takia niiden käyttäminen ruokinnassa on tärkeää.

Poikiminen vuoden iässä

Ewan mukaan Norjassa onnistuneen jalostuksen ja kasvatuksen tavoitteena on hyväkuntoinen vuohi, joka poikii ensimmäisen kerran noin vuoden iässä, on hyvä märehtijä ja laiduntaja sekä helposti käsiteltävissä.

Vuoden iässä poikivan kutun pitää saavuttaa poikimiseen mennessä 80 % aikuispainosta (45–50 kg).

Elopaino vaikuttaa maidon tuotantoon ja laatuun. Hyvin kehittyneellä ja hyvin hoidetulla vuosikkaalla kutulla on korkeampi tuotos, parempi rasvahappokoostumus ja parempi rehunsyöntikyky.

Punnitusta ja ryhmittelyä

Esityksessään Ewa painotti myös sitä, että eläinten ryhmittely koon mukaan on tärkeää, sillä se vaikuttaa suoraan kasvuun. Tämän takia eläimiä on pun-

Ikä kuukausina	Tavoiteltu elopaino, kg
2	12 - 14
4	22 - 25
6	28 - 31
8	36 - 39
10	>43
12	45 - 50

Kilien kasvutavoitteet.

nittava useita kertoja kasvatuskauden aikana: syntymä, noin kuuden viikon ikä (maitojuoton lopetuksen yhteydessä), laidunkauden alku, laidunkauden päätyminen ja heti poikimisen jälkeen. Poikimisen jälkeisen punnituksen avulla määritellään kutun ravinnontarve lypsykaudella. Paino on paras tapa seurata ruokinnan onnistumista, ja punnitusten perusteella ruokintaa voidaan tarvittaessa muuttaa sopivammaksi.

Kilin alkuvaiheen ruokinta

Vastasyntyneille kileille ternimaito on erittäin tärkeä, minkä takia sitä on annettava kahden tunnin sisällä syntymästä. Imemisen sijaan maito voidaan myös lypsää kutulta ja juottaa sitten kileille. Ternimaidon laatu voi vaihdella runsaasti eri eläinten välillä. Lisäksi on huo-

mioitava, että valkuaisen määrä maidossa laskee rajusti kolmanteen lypsyyn mennessä (14 % -> 3 %). Ternimaitoa voidaan myös pakastaa myöhempää käyttöä varten.

Kileillä on alussa vain ternimaidosta saatu vastustuskyky. Passiivinen immu-niteetti kestää kolmen viikon ikään asti kunnes 3-6 viikon iässä kili alkaa muodostaa omaa aktiivista immuniteettiään.

Lehmien ternimaidossa ei ole riittävästi rautaa, minkä takia sen käyttäminen voi aiheuttaa kileille anemiaa. Lehmän maitoon verrattuna vuohilla on myös korkeampi kuiva-ainepitoisuus ja lisäksi maito on painavampaa ja sakeampaa.

Vuohien jalostus Norjassa

– Valitaan ominaisuudet, joita halutaan jalostaa; parhaat vanhemmat tuottavat parhaat jälkeläiset, aloitti Lars Erik

Ominaisuus	Painotus Tammikuu 2019 →
Maitoa, kg/päivä	20
Rasvaa, g/päivä	0
Valkuainen, g/päivä	1,0
Laktoosi, g/päivä	0
Rasva %	10
Valkuainen %	15
Laktoosi %	5
Vapaat rasvahapot	-3
Soluluku	-7
Rakenne, pisteet	10
Lypsynopeus, pisteet	3

Ominaisuus (2012: 1.-4. laktaatio)	Periytyvyysaste (01.10.2012)
Maito	0,22
% Rasva	0,30
% Valkuainen	0,41
% Laktoosi	0,39
Vapaat rasvahapot	0,36
Soluluku	0,13
Utareen pisteet	0,24
Lypsynopeus	0,11

Periytyvyysasteita ominaisuuksille (jalostusarvolaskenta)

Eri ominaisuuksien taloudelliset painoarvot.

Jatkuu ►

Ruokintajaksot Ewan mukaan

1. Maidonjuottokausi (0-45 päivää)

- Ensimmäisinä päivinä maitoa 2 dl 3-4 krt päivässä, yhteensä vähintään 6 dl päivässä (voi antaa enemmän, jos kili juo).
- Ensimmäisten 7 viikon ajan maitoa 1,2-1,5 litraa päivässä tai vapaasti juottoautomaatilta.
- Vapaasti korkealaatuista väki- ja karkearehua sekä suolaa ja haaleaa vettä.
- Päiväkasvutavoitteena kuttukileillä 170-190 g ja pukkikileillä 180-200 g.

2. Vieroitus ja ruokinta 4-5 kk ikään asti

- Maidosta vieroitus 6-7 viikon iässä.
- Vapaasti väkirehua ja hyvälaatuista karkearehua.

3. Vieroituksesta astutukseen (45 päivää - 7 kuukautta)

- Ajoittuu yleensä laidunkauteen.
- Kasvun pitäisi olla 2,5-3 kg/kk eli 80-100 g/päivä.

4. Laidunkausi

- Mikäli kilit lopettavat kasvamisen laitumella, aloitetaan lisäruokinta elokuussa.
- Vitamiinien ja kivennäisten antaminen tärkeää.

5. Astutuskausi ja tiineys

- Kuttukilit astutetaan 30-34 kg painoisena, kasvavat vielä 15-16 kg ennen poikimista vuoden iässä.
- Jatketaan korkeaa ruokintatasoa antamalla täysrehua 0,5-0,7 kg/päivä/nuorvuohi.

6. Poikiminen ja alkulaktaatio

- Ruokinta on tärkein tekijä onnistuneen laktaatiokauden saavuttamiseksi.
- Viimeisten 3-4 viikon aikana ennen poikimista totutus poikimisen jälkeiseen rehuun.
- 2 viikkoa ennen poikimista – 3 viikkoa poikimisen jälkeen rehunsyöntikyky alhainen, joten ei yli 0,6 kg väkirehua päivässä.

Hyvälaatuinen karkearehu on parasta märehitjälle. Se ylläpitää pötsin sopivaa mikrobistoa ja vähentää väkirehun tarvetta. – Tärkeimpänä tavoitteena ruokinnassa on maksimoida pötsimikrobien riittävä valkuaisen saanti ja toiseksi tärkein täyttää ravitsemukselliset tarpeet, painottaa Ewa.

Utareen arvostelu on tärkeää.

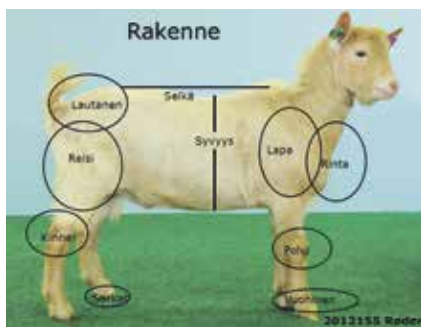
vuohien jalostusta koskevan luentonsa. Eläinjalostuksen tarkoitus on jatkuva geneettinen edistyminen. Tulokset näkyvät kuluttajille parempina tuotteina ja viljelijöille parempana kannattavuutena (korkeammat tulot, pienemmät kulut, vähemmän työtä). Muutokset ovat hitaita, mutta 10-20 vuoden aikaansaadaan jo merkittävä edistymistä. Suunnitelmallinen jalostus edellyttää Lars Erikin mukaan jalostustavoitteiden määrittelyä, tehokkaiden jalostuskriteerien valintaa (mittaaminen ja jalostusarvojen laskenta) sekä tulosten dokumentointia niin geneettisesti kuin fenotyyppisesti.

Tuotosseurantaa ja siemennyksiä

Norjassa tärkein jalostustavoite on tuotoksen nousu; jos jalostuksella ei saavuteta taloudellista etua, on sitä turha tehdä. Myös eläinten terveys on otettava jalostuksessa huomioon, koska sillä on suuri taloudellinen arvo. Jalostuskat-raista tulisi saada levitettyä eläinainesta muihin katraisiin turvallisesti ilman tautteja. Siemennyksiä käytetäänkin 2500 kutulle vuosittain. Siemennyksen tekee tuottaja itse. Tiinehtyvyys siemennyksistä on 60 %. Lars Erik kertoi, että Norjassa meijerin vastaa keskitetysti vuohien tuotosseurannasta (TINE geite control). Siihen kuuluu 250 tilaa, joista jalostuskarjoja on 57. Tietoja tallentavat järjestelmään asiantuntijat, tilalliset ja laboratoriot. Tuottajat voivat seurata oman karjan tietoja ja hyödyntää niitä jalostuksessa. Keskitetystä tietopankista saadaan tietoja myös tutkimukseen.

Arvosteluiden avulla mittareita

Lars Erik painotti, että tuotostulosten lisäksi myös rakennearvostelu on tärkeää. Tavoitteena on rakenne, joka mahdollistaa korkean tuotoksen. Norjassa tuotokseen vaikuttamattomiin ominaisuuksiin,

Rakenne.

kuten väriin, ei erityisemmin kiinnitetä jalostuksessa huomiota. Tilatasolla tehtävä rakennearvostelu on syrjäyttänyt näyttelyt, joissa on suuri riski tautien leviämiseen. Rakennearvostelu tehdään eläimille, joiden indeksi on vähintään 115. Arvostelu tehdään yleensä 3-4 kk ikäisille noin 15 kg painoisille pukeille. Rakennearvostelussa käytetään 1-10 pisteen skaalaa. Tavoitteena on käyttää koko skaalaa, jolloin saadaan hajontaa eli eroja eläinten välille. Eläinten omistaja tekee ennakoarvostelun ja pukin emät arvostelee myös tuomari. Eläinten kasvupotentiaalia arvioidaan vertailemalla saman ikäisiä vuohia. Maitomäärä mitataan viisi kertaa laktaatiokaudella, joista kolmella kerralla testataan myös laatu. Utareen arviointi tehdään yhden kerran laktaatiokaudella. Myös utarearvostelussa käytetään 1-10 pisteen skaalaa.

Kiitos kaikille Vuohitalous elinkeinoksi -hankkeessa tavalla tai toisella mukana olleille. Kiitokset erityisesti Juustopor-tille, joka vastasi pääosin hankkeen omarahoitussuudesta.

Hankkeessa on tuotettu laaja tietopaketti, joka sisältää muun muassa kolme laskuria. Materiaalit ovat kaikkien saatavilla netissä:

<https://etela-pohjanmaa.proagria.fi/hankkeet/vuohitalous-elinkeinoksi-9559>

Kuttujen kiimakausi

HH Embryo Oy tuo Suomeen Ranskalaisia saanen-, alpine- ja boer-vuohien keinosiemennysannoksia. Uutta tilausta ollaan suunnittelemassa ja nyt on aika varata omat keinosiemennysannokset vuohien siemennykseen.

Valitsimme Suomeen tuotavia pukkeja niiden tyttärhyökkä-arvosteluiden perusteella. Ranskalaisten keinosiemennykseen valittujen pukkien taustalla on noin 300 000 kutun tuotosseuranta- ja rakennearvostelutiedot ja monien pukkien arvosteluvarmuus on yli 80 %. Pukeista ilmoitetaan pukkiluettelossa yhdistelmäindeksejä rakenteesta, tuotoksesta ja utareesta. Maitomäärä ilmoitetaan kiloina keskimääräisen maitomäärän päälle tai alle. Samoin valkuais- ja rasvatuotokset ilmoitetaan kiloina ja prosentteina keskimääräisen tuotosseurannasta saatujen arvojen päälle tai alle. Esimerkiksi jollain pukilla voi olla maitoa +30kg, jolloin sen tyttären keskimääräinen tuotos on 30 kg korkeampi kuin tuotosseurannassa olleella populaatiolla. Ranskassa vuohien keskituotos on noin 950kg vuodessa ja lyhyt laktaatiokausi on suosittu paremman hedelmällisyyden takaamiseksi. Laktaatiokausi voi vaihdella 270 päivästä 305 päivään.

Keinosiemennysannosten hinta vaihtelee 30-50 euroa/kpl.

Ranskan lineaarinen rakennearvostelu on todella tarkka ja koulutettuja rakennearvostelijoita on vuohipopulaatioon nähden vähän. Heille on todella tärkeää, että rakennearvostelu toimitetaan aina samalla tavalla, jotta arvostelu olisi tarkka luotettavien tulosten saamiseksi.

Ranskasta saamme keinosiemennysannosten mukana pukkien kantakirjat, joista voi tarkistaa kyseisen pukin suvun ja emien aikaisempia maitotuotoksia. Suomessa keinosiemennyksellä saadaan risteytyksiä, koska puhdaita saanen, alpine tai boer-vuohia ei vielä ole. Risteytyksiä ilmoitettaessa rekisteriin kannattaa nimen eteen laittaa jokin tunnus, joka kertoo eläimen

on alkamassa,

ON KEINOSIEMENTÄMISEN AIKA!

Lisätietoja pukeista:
www.evolution-int.com
www.huitinholstein.net

Kuvassa 50 % alpine-suomenvuohiristeytys.

olevan risteytys. Esimerkiksi ensimmäisessä sukupolvessa saanen suomenvuohiristeytyksen voi ilmoittaa seuraavalla tavalla: SA50 % Eläimen nimi. SA on lyhenne saanen ja prosenttiluku osoittaa risteytyksen osuuden, mikä ensimmäisessä sukupolvessa on 50 %. Jos ensimmäisen sukupolven edustaja astutetaan suomenvuohella saadaan saanenin osuudeksi 25 %. Mikäli ensimmäisen sukupolven edustaja siemennetään saanenilla, nousee saanen vuohen osuus 75 %. Saanen, alpine ja boer -vuohille ei Suomen virallisessa vuohirekisterissä vielä ole omia rotukoodeja. Siksi rotukoodiksi voi merkitä Ruokaviraston ylläpitämässä vuohirekisterissä 98 = risteytys tai 99 = muu vuohi. WebVuoheen on tehty uudistus, jossa rotukoodin voi merkitä kyseisille roduille. Tämä helpottaa paljon suomenvuohen erottamista risteytyksistä ja rotukoodeja kannattaa käyttää. WebVuohen kautta ilmoitetut saanen-, alpine- ja boer vuohet kirjautuvat vuohirekisteriin koodilla 98 tai 99.

Suosittelimme kuitenkin nimen eteen laitettavaa etuliitettä rotukoodien lisäksi sekaannusten välttämiseksi.

Risteytysvuohi ei voi saada alkupe-räisrotutukea. Alkuperäisrotutukeen oikeutetun vuohen on oltava neljässä polvessa suomenvuohi kantakirjaohjesäännön mukaan, jolloin suomenvuohen osuus rodusta on yli 90 %.

Miksi käyttäisin keinosiementäystä?

Keinosiementäys pukeilla on tarkkaa tietoa taustalla niiden periyttämistä ominaisuuksista. Jos haluat jalostaa risteytysvuohia, joiden isien tiedot ovat luotettavia ja perustuvat mitattuun tietoon, olet oikeilla jäljillä. Ensimmäisiä maitotuotoksia risteytysvuohista saadaan ensi vuoden keväänä, kun ensikotvohlivat ja alkavat tuottaa maitoa.

HH Embryo Oy:llä on vuohien keinosiementäjiä, joita voit tilata omalle tilalle siementämään. Koska Suomi on laaja maa, on kiimoista hyvä olla tietoinen etukäteen. Siementää voi luonnon-

kiimaan tai hormonilla synkronoituun kiimaan. Hormonaalisesta synkronoinnista on aina etukäteen keskusteltava eläinlääkärin kanssa. Vuohen siemennys eroaa hieman lampaan siemennyksestä. Siemennystilanteessa pistoletti pyritään viemään mahdollisimman pitkälle kohdunkaulaan ja kohdun runkoon asti. Apuna tässä käytetään spekulaa ja taskulamppua.

Onko suomenvuohen keino-siemennysannoksia saatavilla?

Tällä hetkellä meillä ei ole tarjota suomenvuohen keinosiemennysannoksia. Valmius niiden ottamiseen on kyllä olemassa, mutta pukeilla olisi oltava terveystarkastuksesta MV1 status. Korkeimman statuksen saavuttamiseen menee noin 3 vuotta nykyisessä ohjelmassa. Pukeista olisi myös hyvä olla jotakin tietoja esim. rakenteellisia tietoja tai tietoja tyttärien tuotospotentiaalista. Tiedon keruu tiloilla ei koskaan mene hukkaan, ja koska suomenvuohipukeilla tyttäryh-mät ovat usein suuria, olisi suhteellisen luotettavia rakennetietoja saatavilla myös kotimaisesta rodusta. Olemme valmiita keskustelemaan suomenvuohipukkien keinosiemennysannosten tuottamisesta, mikäli kiinnostusta kotimaiseen rotuun on riittävästi.

Jos kiinnostuit vuohien keinosiementämisestä ja sen tuomista mahdollisuuksista – ota meihin yhteyttä!

HH Embryo Oy
Hannu Huitti, Toimitusjohtaja
Mikko Ranta-Huitti,
Hallituksen puheenjohtaja
Jonna Ukkola, Seminologi

Vuonna 2019 olemme kiinnostuneita tuomaan seuraavia pukkeja Ranskasta

Nimi	Rotu	Tyttäriä	Arvosteluvarmuus	Rakenne	Maito	V kg	V %	R kg	R %	Utare	Solut
Faust	Saanen	131	93	112	27	1,6	0,9	-2	-3,3	100	106
Exuberant	Saanen	592	98	132	116	2,7	-0,9	4,2	0,4	114	105
Flex	Alpine	292	97	112	-4	0,3	0,4	2,1	2,6	112	104
Disney	Alpine	622	99	124	47	1,2	-0,3	4,6	3,2	100	110

Kuva: Sara Rönkä

Lypsykuttujen ruokinta

Syksyllä on hyvä hetki analysoida ja budjetoida tulevan talven syötössä olevat rehut, valita niiden rinnalla syötettävät väkirehut ja kilpailuttaa teolliset rehut.

Sanni Virtanen
ProAgria Etelä-Pohjanmaa

Ruokinnalla on monia vaikutuksia esimerkiksi eläinten tuotokseen, kasvuun, terveyteen ja hedelmällisyyteen. Ruokintatyö on myös yksi rutiininomaisesti päivittäin toistuva työkokonaisuus, joten sen sujuvuuteen kannattaa kiinnittää huomiota. Lisäksi ruokinnan osuus tilan muuttuvista kustannuksista on noin neljäsosa, joten ihan pienistä rah summista ei ole kyse. Markkinoilla on paljon eri rehustusvaihtoehtoja ja hoiduttavilta kuulostavia ”ihmerehuja”.

Usein hyvin lopputuloksiin päästään kuitenkin silloin, kun säilörehu on laadultaan hyvää, ja sitä täydennetään perus väkirehuilla.

Ruokinnan on tarkoitus täyttää eläimen ravintoainetarpeet niin, että syötyään itsensä kylläiseksi eläimen tarpeet esimerkiksi energian ja valkuaisen suhteen täyttyvät eikä mitään ravintoainetta tule liikaa. Esimerkiksi jos eläimet pääsevät lihomaan, on rehuannoksessa usein liikaa energiaa. Ruokinnan

Kuvia matkan varrella vastaan tulleista ruokinta-avalluksista

Kätevä ”väkirehuautomaatti”.

Ruokintapöydän puhdistus ja toisaalta rehujen siirtäminen lähemmäs eläimiä ovat tärkeitä, mutta usein raskaita töitä. Apuvälineitäkin onneksi löytyy.

Edullinen ja toimiva rehuvarasto. Sijainti lähellä lypsyasemaa vähentää kantamistyötä.

Kuvat: Sanni Virtanen

suunnittelun pohjana toimii tilan oma analysoitu säilörehu, jota täydennetään kotoisilla rehuilla (viljat, herne, härkäpapu jne) ja/tai ostorehuilla (täysrehu, tiivisteet, kivennäiset, teollisuuden sivutuotteet).

Seuranta kuntoluokituksella ja maitotuotoksen mittauksella

Ruokinnan onnistumista voidaan seurata kuntoluokituksella ja maitotuotosten mittauksella. Myös sonnan koostumus ja turkin laatu kertovat ruokinnan onnistumisesta. Epätasaiset sonnat kertovat usein siitä, että väkirehun kerta-anos on ainakin osalla eläimistä liian suuri: aperuokinnassa erityisesti siitä, että eläimet valikoivat appeesta herkullisempia väkirehukomponentteja.

ProAgria Etelä-Pohjanmaan Vuohitalous elinkeinoksi -hankkeessa päivitettiin vuohien ruokinnansuunnittelu Excel VuoRu kaikkien vapaaseen käyttöön. Excelpohja ohjeineen löytyy hankkeen kotisivuilta. VuoRu perustuu eläinten syöntikyvyn täyttämiseen ja sen kautta tasapainoisen dieetin hakemiseen. Lähtötietoina valitaan, minkä painoisia eläimet ovat (määrittää eläinten syöntikykyä), tallennetaan ohjelmaan omat rehuanalyysit ja valitaan käytettävät rehut. Eri rehumääriä testaamalla haetaan rehustusta, joka täyttää syöntitarpeen ja on ravintoaineiden osalta tasapainossa. Isommassa karjassa täytetään ensisijaisesti keskimääräisesti lypsävän kutun tarpeet, toki mahdollisuuksien mukaan kannattaa hyvin heruvia tukea esimerkiksi lypsällä annettavalla suuremmalla väkirehuannoksella.

Ruokintasuunnittelun voi siis tehdä itse, tai ulkoistaa kokonaan tai osittain asiantuntijoille. Toimiva ruokintasuunnitelma ei kuitenkaan yksinään riitä, varsinkaan silloin, jos se vain pölyttyy toimistossa. Jopa 80 % ruokinnan vaikutuksesta tulee käytännön ruokintatyöstä: säilörehun oikea korjuuajan kohta ja säilyvyyden varmistaminen, riittävä veden saanti, rehujen jakojärjestys, ilmanvaihto hyvän syönnin varmistamiseksi ja niin edelleen. Voisi sanoa, että ruokintatyössä eniten aikaa ja ajatustyötä pitäisi käyttää siihen, miten saa kutut syömään ja märehimään mahdollisimman suuren osan vuorokaudesta!

HYVÄ LYPSEYRUTIINI TUOTTAU TULOSTA

Lypsyn sujuminen ja korkealaatuisen maidon tuottaminen on onnistuneen lypsytyön tulos. Vuohitalous elinkeinoksi -hankkeessa tehtiin vuohitalan lypsytyöohje, jota on helppo muokata ja täydentää tilakohtaisesti, www.proagriafi/vuohitalouselinkeinoksi.

Vaikka tilalla ei olisikaan ulkopuolista työvoimaa, tuuraa ainakin lomittajat tilanväkeä ajoittain. Yksinkertaiset, selkeät kirjalliset työohjeet varmistavat toimintatapojen toteutumista myös silloin, kun oma väki ei ole paikalla. Toisaalta asioiden kirjaus näkyviin varmistaa myös tuottajien itsensä sitoutumista toimintatapoihin. Joskushan ne ei päivittäiset tekemiset saattavat siirtyä päivän jos toisenkin eteenpäin ihan huomaamatta.

Nopea lypsytyösuoritus ei ole lypsyn tuottavuuden tae. Lypsyn tavoitteenahan on saada lypsetyksi korkealaatuista maitoa ilman että lypsytyörutiinien seurauksena maidon hintaan tulisi vähennyksiä.

Vuohitalous elinkeinoksi -hankkeessa tehtiin kahdella vuohitalalla lypsytyön seuranta yhdessä Työtehoseuran asiantuntijoiden kanssa. Lypsytyötä seurattiin yhden lypsykerran ajan kummallakin tilalla. Kokonaislypsytyöaika, joka käsitti itse lypsyn sekä lypsyyn liittyvät valmistelut ja lopettelut, oli seurantatiloilla 81 ja 104 kuttua per henkilötyötunti.

Sari Morri

Kuvat: Milla Alanco-Ollqvist

VUOHITILOILLE PIENRYHMÄKOULUTUSTA

Pro Agria tarjoaa neljän koulutuksen kokonaisuutta:

Marraskuussa 2019: 1) Talous ja johtaminen

Vuoden 2020 aikana: 2) Jalostus 3) Nurmi 4) Ruokinta

Tapaamiset pidetään osallistujatiloilla. Yhden koulutuksen kesto noin neljä tuntia. Osallistujia tarvitaan vähintään neljältä tilalta, että koulutus toteutetaan. Osallistumismaksuihin voi hyödyntää neuvo2020 rahoitusta. Ilmoittautuminen 22.10. mennessä sanni.virtanen@proagriafi tai puh 043 8268639

Lypsyhygienia ja voihappoitiöt

Uutena vuohenmaidon tuottajana olen joutunut tutustumaan voihappoitiöihin hieman tarkemmin, koska ne ovat yksi vuohenmaidon hinnoittelun peruste. Voihappoitiöt tekevät juuston valmistuksessa ja varsinkin kypsytyksessä paljon hallaa juuston laadulle. Tietoa oli kuitenkin aika vaikea löytää netin kautta. Onneksi kollegoilla oli monia hyviä vinkkejä ja samoin meijeriltä sain apua voihaipotasojen laskemiseksi.

Yleisesti lypsyhygieniasta saa lisätietoa Vuohitalous elinkeinoksi – hankkeen sivuilta, joille on koottu Vuohitilan lypsyohjeet. Lypsy on erittäin tärkeä osa vuohenmaidon tuotantoa, ja sen onnistuminen todella hyvin on rahanarvoinen asia. Tässä kirjoituksessa perehdyn ensisijaisesti voihappoitiöihin ja niiden hallintaan.

Voihappoitiöt ovat haitallisia juuston valmistuksessa, mutta mitä haittoja ne pääsääntöisesti aiheuttavat ja mistä voihappoitiöt tulevat?

Voihappoitiöt elävät pääsääntöisesti maassa, mistä ne päätyvät säilörehun, heinän tai kuivikkeiden joukkoon. Huonosti säilyvässä säilörehussa, etenkin pintarehussa, voihappoitiöt lisääntyvät. Itiömuotoisina ne säilyvät eläimen ruuansulatuksen läpi ja rikastuvat lannassa.

Hyvissä olosuhteissa ja hyvin tehdyllä säilörehulla on suuri merkitys voihappoitiöiden torjunnassa. Todella huonosti säilynyttä rehua tai säilöheinää ei kannata syöttää varsinkaan lypsykutuille, jos ei mielellään millekään tuottavalle eläimelle.

Juustoportti Oy:n **Ari Alhokoski** kertoo voihappoitiöiden aiheuttavan maku- ja hajuhaittoja sekä juuston rakennevikojen kypsytyksen aikana. Itiömuodossa ne kestävät kylmää, kuumaa, happoja sekä muitakin aineita. Esimerkiksi maidon pastörointi ei hävitä itiöitä. Sopivissa olosuhteissa, kuten juustossa, ne muuttuvat bakteereiksi, jotka alkavat kasvaa ja muodostavat lisääntyessään voihaippoa. Voihappo pilaa maun ja saa juuston pullistumaan. Juuston laatu kokonaisuudessaan kärsii suurista voihaippoitiöpitoisuuksista.

Maito on erittäin käyttökelpoista kun voihappoitiöiden määrä on alle 700 MPI/l. Laboratoriotutkimuksen tulokset ilmoitetaan klostridi-itiöinä maidosta ja juustosta. Maitonäytteen analysointi

kestä noin 9 vuorokautta, minkä takia voihappojen ennaltaehkäisy on erittäin tärkeää. Maito on jo jalostettu juustoksi ennen kuin maitokuorman voihaippoitiöpitoisuus tiedetään.

Ongelmatilanteissa Hirvijärven Osuusmeijerin **Leena Valkama** auttaa vuohenmaidon tuottajia antamalla vinkkejä paremman tuloksen saamiseksi.

Maidon hyvä hygienia lähtee puhtaudesta. Huomiota kannattaa kiinnittää hyviin ja homeettomiin kuivikkeisiin, hyvän säilöntälaadun omaavaan säilörehuun, lypsyliinojen puhtauteen ja utareiden pyyhkimiseen. Noin 80 % voihaippoitiöistä voidaan selittää huolellisella lypsyhygienialla, kertoo Leena Valkama. Vuodet ovat kuitenkin erilaisia keskenään, ja siksi jokaisella tilalla ei ole aina mahdollista tuottaa parasta mahdollista kuivikelatua tai säilörehua. Siksi lypsyhygienian osuus voihappojen ennaltaehkäisyssä korostuu.

Jokaiselle vuohelle oma lypsyrätti?

Koska lypsykuttuja on kappalemääräisesti tiloilla paljon, eikä lypsyrobotilla vuohenlypsyyn ole vielä keksitty, perustuu utareiden puhdistus puhtaalla lypsyliinalla tai rätillä tehtävään puhdistukseen. Lypsyliinoja on siis todella iso kasa, jos jokaisella vuohella olisi oltava oma liina. Lypsyliinan voi kuitenkin taitella niin että jokaisella vuohella on oma puhdas pinta, ja esimerkiksi yhdellä liinalla voi puhdistaa kahden tai kolmenkin kutun utareet. Huonoin vaihtoehto on puhdistaa samalla liinalla ja samalla pinnalla useita kuttuja, jolloin voihaippoitiöiden määrä kertaantuu viimeisellä kutulla.

Lypsyliina voi olla luonnonkuitua, keinokuitua tai kertakäyttöinen. Uudelleen pestävien liinojen on hyvä kestää korkeita pesulämpötiloja.

Myös pesukoneen ohjelmilla voi olla merkitystä lypsyliinojen puhdistuksessa.

Esimerkiksi marketista saatavilla tavallisilla kotitalouksiin tarkoitetuilla pesukoneilla korkeiden lämpötilojen ohjelmat eivät välttämättä pidä korkeaa pesulämpötilaa riittävän kauan, jotta itiöt ja bakteerit ehtisivät hävitä pesun aikana. Teollisuuspesukone on silloin varmempi ratkaisu ja onneksi niitä on myös käytettynä saatavilla hieman edullisempaan hintaan. Teollisuuspesukoneille on myös tarjolla huoltoa, jolloin sitä ei tarvitse vaihtaa vian ilmaantuessa.

Hyviä pesutuloksia voidaan saavuttaa ihan tavallisillakin pyykinpesukoneilla, joten teollisuuspesukone ei ole hyvän pesutuloksen välttämätön edellytys.

Tarvitaanko puhdistusaineita?

Markkinoilla on saatavilla useita erilaisia utareen puhdistukseen tarkoitettuja pesuaineita, jotka eivät vaaranna elintarviketurvallisuutta. Joillakin tiloilla voidaan käyttää puhdistusaineita ja toisilla ei. Utarehygieniä voi silti olla todella hyvä erilaisista käytännöistä huolimatta.

Puhdistusaineiden käyttö hidastaa lypsyä pelkkään pyyhkimiseen verrattuna, joten jokaisen tilan on ratkaistava tämä kysymys käytännön näkökulmasta ja voihaippoitiötutkimustulosten perusteella. Utareen puhdistamiseen tarkoitettuja pesuaineita voidaan laittaa myös lypsyliinojen veteen, mikäli liinat otetaan vedestä ja puristellaan kuivemmiksi käsin ennen utareen pyyhkimistä tai pesukoneen huuhteluaineosioon.

Hyvä utarepuhtauden takaamiseksi voi kuitenkin riittää pelkkä puhdas lypsyliina.

Vetimien puhdistaminen ja hyvät navettakäytännöt ovat rahanarvoista puuhaa

Vetimien puhdistaminen kannattaa tehdä huolella, ja huomioda että koko vedin ja sen yläosa on hyvin pyyhitty.

Voihappoitiot aiheuttava maku- ja hajuhaittoja sekä juuston rakennevikoja kypsytyksen aikana.

Kuvat: Juustoportti Oy / Ari Alhokoski

Lypsyn onnistumisen kannalta vetimien iho ei saisi jäädä märäksi. Utare- ja takajalkojen karvat on syytä pitää mahdollisimman lyhyinä, koska ne voivat myös johdattaa epäpuhtauksia maitoon lypsyn yhteydessä.

Säilörehun tai appeen jako sekä kuivittaminen kannattaa tehdä lypsyn jälkeen, jolloin ilmassa ei leiju niin paljon voihappoitioita lypsyn aikana, varsinkin jos säilörehussa tai kuivikkeissa on voihappoitioita. Tärkeää on myös eläinten puhtaat olosuhteet, sillä mävät olosuhteet lisäävät riskiä itiöiden ilmaantumiselle.

Lypsykoneen säännöllinen huolto on tärkeää, ettei ylimääräisiä ilmapuotoja ilmaannu lypsykoneeseen. Maidon on syytä kulkea lypsimistä reippaasti eteenpäin, jottei ylimääräistä maitoa jäisi lypsimisiin ennen seuraavan eläimen lypsä.

Monenlaisilla käytännöllillä hyvään lopputulokseen

Eri tiloilla on erilaiset käytännöt, mutta samat peruseriaatteen sopivat voihappoitioiden torjuntaan: hyvälaatuinen rehu ja kuivikkeet, eläimillä puhtaat olosuhteet, puhtaat lypsyliinat ja huolellinen utareiden pesu sekä hyvin toimiva lypsykone.

Mikäli vuohenmaidon tuottaja kokee haasteita esimerkiksi voihappoitioitaisuuden kanssa, voi kollegoihin tai meijeriin olla yhteydessä. Välillä tilanteen selvittämiseen voi kulua aikaa ja tilalla on kokeiltava erilaisia käytäntöjä ennen kuin kokonaisuudessaan sopivaan lopputulokseen päästään. Lopputulos kuitenkin palkitsee niin tuottajan, meijerin kuin kuluttajan.

Jonna Ukkola

Vuohetilallinen, Agrologi AMK, Seminologi

KOKEMUKSIA TILOILTA

HALMELAN TILALLA voihappoja saatiin vähennettyä maidosta panostamalla pesukoneeseen, utareiden puhdistukseen ja säilörehun laatuun. Vuoden 2019 rehut säilöttiin hapolla paremman käymistuloksen saamiseksi. Ruokinnalla huomattiin olevan merkitystä, kun voihappojen määrä laski aperesepin muutosten jälkeen. Pesukone on ihan tavallinen kotitalouksille tarkoitettu pyykinpesukone, mutta siitä löytyy 95 asteen pesuohjelma, jolla lypsyliinat pääsääntöisesti pestään. Jokaisella kutulla on oma lypsyliina ja siksi pesukoneessakin on kapasiteettia pestä suurempia määriä kerrallaan. Utareiden puhdistuksessa käytetään pesuainetta sumutinpullosta annosteltuna ja siksi lypsyliinat lingotaan 1 200 kierroksella, jotta vetimet saadaan liinalla oikeasti kuivaksi. Kuivikeoljen laatuun ollaan myös panostamassa tänä syksynä, kun olkien pöyhimistä kokeillaan oljen säilyvyyden parantamiseksi.

KOIVISTON TILALLA on käytössä vaahtopesuaine, mikä soveltuukin hyvin kertatäyttöisellä asemalla lypettäessä. Ensin vetimet vaahtotetaan ja sen jälkeen vaahto kuivataan pois vetimestä liinalla. Vaahtoon on tärkeää antaa vaikuttaa hetken, jotta sen pinta-aktiiviset aineet ehtivät reagoida utareen pinnalla olevaan likaun. Vaahtopesussa on myös tärkeää käyttää sille tarkoitettua vaahtopesukuppia kunnollisen lopputuloksen aikaansaamiseksi. Lypsyliinat lingotaan pesukoneessa korkeilla kierroksilla noin 1 400 kierrosta, jotta ne olisivat mahdollisimman kuivia hyvän kuivaustuloksen aikaansaamiseksi. Liinat myös pestään +95 asteessa ja tilalla on käytössä ihan tavallinen pyykinpesukone.

PENTINMÄEN TILALLA utareet pyyhitään huolellisesti lypsyliinalla, joka on otettu suoraan pyykkikoneesta ja on hieman kosteampi. Linkouskierroksia on silloin noin 400. Rätit pestään normaalisti 60 asteen ohjelmalla ja noin kerran kuukaudessa 95 asteessa. Utareiden puhdistuksessa ei käytetä mitään pesuainetta, ainoastaan kosteaa rättiä. Utareiden puhdistus ilman pesuainetta vaatii kosteamman rätin, koska kuivaksi lingotulla rätillä lika ei irtoa utareen pinnasta. Yhdellä rätillä pyyhitään kaksi kuttua, molemmat omalla puhtaalla puolella. Pyyhkimisen jälkeen otetaan alkusuihkeet ennen koneen kiinnittämistä. Utareiden ja takajalkojen karvat pidetään lyhyinä. Lypsyasema pestään jokaisen lypsyn jälkeen.

Lautasmallin mukaista NOPEAA ARKIRUOKAA

Kuva: Eila Pennanen

Monipuolinen, värikäs ja maukas arkiruoka valmistuu kiireenkin keskellä helposti ja nopeasti – ravitsemuksellisesti hyvän ateriakokonaisuuden voi koota monella tavoin. Säännöllisellä syömisellä ja itselle sopivalla annoskoolla jaksat arjessa.

Porkkanaraasteella kevennetyt karitsapihvit

400 g karitsan jauhelihaa
2 porkkanaa
1 dl vettä tai maitoa
½ dl korppujauhoja
1 kananmuna
1 tl rakuunaa
1 tl suolaa
rouhittua mustapippuria

Raasta kuoritut porkkanat hienoksi raasteeksi. Mittaa kulhon pohjalle neste ja sekoita siihen korppujauhot. Anna turvota hetki. Sekoita joukkoon jauheliha, raaste, muna, kämmenellä hienonnettu rakuuna, suola ja pippuri. Taputtele taikinasta kostutetuin käsin 10 ohutta pihviä leivinpaperin päälle uunipellille. Paista 250 asteessa 8–10 minuuttia.

Tarjoile pihvit keitettyjen täysjyväohrasuurimoiden ja uunijuressalaatin kera.

VINKKI! Jos teet tupla-annoksen, niin levitä murekeseos pellille ja painele lastalla levyyn neliön muotoiset palat. Näin saat helposti neliön muotoisia pihvejä isomman annoksen. Aterialta jääneistä pihveistä voit tehdä paahtoleivän väliin kasviksilla höystäen helpot hampurilaiset.

Uunijuressalaatti (4 annosta)

3 palsternakkaa
4 porkkanaa
2 rkl öljyä
(1 tl sormisuolaa)
½ mustapippuria myllystä
1 ps vihreitä papuja paloina (pakaste, 200 g)
2 ruukkua salaattia, esim. tammenlehvä
1 rkl raejuustoa

1. Kuori juurekset. Leikkaa ne pitkiä isohkoiksi suikaleiksi. leivät juressuikaleet leivinpaperin päälle uunipellille, valuta päälle öljyä. Mausta pippurilla ja halutessasi ripauksella suolaa. paista 225-asteisessa uunissa noin 20-25 minuuttia, kunnes juurekset ovat paahtuneet.

2. Keitä pavut pakkauksen ohjeen mukaan, valuta hyvin. Revi salaatti laakeaan tarjoiluastiaan ja asettele päälle juressuikaleet sekä pavut.

3. Ripottele päälle raejuustoa ja tarjoa salaatti esimerkiksi sinappisen salaatin kastikkeen kanssa.

Ohje: Pohjois-Karjalan Martat, **Silja Tarvonen**, kotitalousasiantuntija, laillistettu ravitsemusterapeutti

5.-7.11.2019
Torniossa

KUVA AJUNTÄÄRI/REMI

VALTAKUNNALLISET LAMMASPÄIVÄT

Paikka: Park Hotel Tornio, Itäranta 4, Tornio puh. 040 358 3300

TI 5.11.

OPINTORETKI

12.00 Lähtö Park Hotel Tornio

12.30 **Rantamaan tila**, *Rantamaa Keijo ja Satu*. 190 uuden lampola. Rotuina ovat texel, suomenlammas ja finndorset sekä näiden kolmiroturisteytyksiä. Tilalle on rakennettu ensimmäinen kylmälampola 2016 ja toinen 3-seinäinen kylmälampola 2018. Tila on luomuun siirtymävaiheessa. Lihan suoramarkkinointia. Maisemanhoitoa. Paimenkoiria.

LOUNAS

Rantamaan tilalla, yhteistyössä Meän Liha Oy

14.45 **Rantamaan tila**, *Lääkkö Erkki ja Ritva*. 170 suomenlammasuuden lampola. Tilalla on lampaita useassa rakennuksessa, jotka on saneerattu vanhoista navetoista. Ruokinta kaukaloihin tai paalihäkkeihin. Tilan pellot ovat luomussa. Perinnebiotooppeja. Pitkäikäinen lampaan jalostaja.

16.10 **KAHVI** Keräsen tilalla **Jokirannan Lammas tila**, *Keränen Esa ja Sirpa*. Tilalla kasvatetaan suomenlampaita, kainuunharmaita sekä ruotsalaisia turkislampaita. 200 uutta kahdessa rakennuksessa. Paalihäkkiruokinta. Karitointi syksyllä. Villatuotteiden valmistusta. Mökkivuokrausta.

18.10 Paluu hotellille

Osallistumismaksu 76 € (+alv 24 %) sisältäen bussikuljetuksen, vierailukäynnit, lounaan, kahvin ja suojavarusteet.

KE 6.11.

LAMMASTILALLE TULOJA MONIPUOLISTAMALLA -SEMINAARI

9.00 Seminaarin avaus, *Johannes Vallivaara*, ProAgria Lappi

9.15 Villan ja vuotien tie tuotteiksi ja markkinoille lammastilalta, *Johanna Alamikkotervo*, Vanhalan lammastila

11.00 Kotimaisen villan uusi tuleminen - ostajan kasvavat tarpeet, *Anna Rauhausuu*, Myssyfarmi

LOUNASTAUKO

12.45 Lihajalosteita markkinoille - case Meänliha, *Satu Rantamaa*, Rantamaan tila

13.30 Villaan liittyvien hankkeiden esittely, *Sanna Vinblad*, Lapin yliopisto ja Lapin AMK

13.50 Greencare toiminnan mahdollisuudet, *Reeta Sipola*, Lapin AMK

KAHVITAUKO

14.50 Lammassvällyt ja muita tuotteita taljoista, *Anu Pentti*, Pajukannan tila

15.40 Muulle villalle hyötykäyttöä

16.15 Paimenlomatoiminta, *Kasper Koskela*, Metsähallitus

16.45 Vuotakilpailun tulokset ja palkintojen jako

17.00 Seminaarin päätös

LAMPURI-ILLALLINEN

Kantarellikeitto, syksyinen karitsan palapaisti, perunapalsternakkapyyri, tyrnipannacotta, kahvi/tee (illalliskortti 38 €). Illallinen Park Hotel Torniossa.

Luentomateriaalit lähetetään sähköpostilla koulutuksen jälkeen osallistujille. Seminaarin hinta 105 € (+alv 24 %) sisältäen ohjelman mukaisen koulutuksen, kokousmateriaalit ja kokoustarjoilut. Etäosallistumismahdollisuus WebEx-yhteyden kautta. Hinta 75 € (+alv 24 %). Ilmoittautuneille lähetetään linkki sähköpostilla ennen seminaaria

TO 7.11.

SUOMEN LAMMASYHDISTYKSEN SYYSKOKOUS

9.00 Kokouksen avaus, puheenjohtaja *Petri Leinonen*

9.15 SLY:n toimintasuunnitelma 2020 - Ryhmätyö

10.15 Terveisiä sidosryhmiltä
- Uuden ohjelmakauden valmistelu, MTK
- Tuottajaorganisaatioiden kuulumiset
- Ruotsalaisen lammastalouden tilanne

LOUNAS

Elämystehdas Lappari, Ravintola Paja, (200 m kokouspaikasta, omakustanteinen)

12.30 Sääntömääräiset asiat, § 4

KOKOUSKAHVIT

tarjoaa SLY

14.30 Valtakunnallisten lammaspäivien päätös

Lampaan vuotakilpailuun ke 6.11. voi tuoda oman tilan muokattuja käyttämättömiä lampaanvuotia. Vuodat tulee toimittaa paikalle lounastaukoon mennessä. Arvostelu tehdään iltapäivän aikana.

Sarjat: 1. alkuperäisrodut 2. tuontirodut. Lisätietoa ilmoittautumislomakkeen liitteenä. Ilmoittaudu samalla kuin ilmoittaudut lammaspäiville!

TERVETULOA!

ProAgria Keskusten Liitto ja Suomen Lammasyhdistys

Viimeisin ohjelmaversio on nähtävissä Suomen Lammasyhdistyksen lammasyhdistys.fi ja ProAgrian proagria.fi-verkkosivuilla.

Oikeus ohjelmamuutoksiin pidätetään. **Sitovat ilmoittautumiset** ma 21.10. mennessä www.proagria.fi/lammaspaiivat tai ProAgria Keskusten Liittoon eila.peitsi@proagria.fi / 040 356 1734. Tämän jälkeen osallistumismaksut +15 %.

Majoitus: Park Hotel: 2hh 56 €/hlö/vrk. 1hh 105 €/vrk. Triplahuone 146 €/huone (48,66 €/hlö/vrk). Hinta sisältää aamiaisen. Tai Boutique Hotel Mustaparta, Hallituskatu 6, (muutama huone): 1 hh 109 €/vrk. 2 hh 64,50 €/hlö/vrk. Majoitus maksetaan suoraan hotelliin. **Hotellin parkki:** Park Hotel Tornion parkkipaikat sijaitsevat hotellin välittömässä läheisyydessä. Pysäköinti on maksullista hotellin parkkipaikoilla 5 €/auto/yö (+10 € lämpötilppapaikka). Boutique Hotel Mustaparran takapihalta löytyy asiakaspaikkoja sekä muutamia lämmityspaikkoja.

Lisätietoja: Retki ja seminaari Eila Peitsi ja Milla Alanco-Ollqvist, milli.alanco-ollqvist@proagria.fi / 040 706 0558.

Kokous Marjo Simpanen marjo.simpanen@lammasyhdistys.fi / 044 973 7000.

TEAM FINLAND KIITTÄÄ KERINNÄN MM-KISOJEN SPONSOREITA!

**SINCEREST THANKS TO TEAM FINLANDS SPONSORS IN
WORLD SHEEP SHEARING CHAMPIONSHIPS 2019**

Jonkka.fi
Erotaudu joukosta...

*Lallin
Lammas*

PRINTSCORPIO

Reino & Raija Louko
Ylistaro
Puh. 050 521 0082
www.retronik.com

Vilomix

Valokuvat: Jan Suttle / Alamy Stock